

**UCHWAŁA NR IX/62/11
RADY MIEJSKIEJ W STRONIU ŚLĄSKIM**

z dnia 27 czerwca 2011 r.

w sprawie przyjęcia „Programu opieki nad zabytkami dla Miasta i Gminy Stronie Śląskie”

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 czerwca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j.Dz.U. z 2001 nr 142, poz. 1591, ze zmianami) oraz art. 87 ust.3 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. nr 162 z 2003 poz. 1568 ze zmianami) po uzyskaniu pozytywnej opinii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, Rada Miejska w Stroniu Śląskim uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się „Program opieki nad zabytkami dla Miasta i Gminy Stronie Śląskie”, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Stronia Śląskiego.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Dolnośląskiego.

Przewodniczący Rady

Ryszard Suliński

Uzasadnienie

Gmina zgodnie z ustawą z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. Nr 16, poz. 95 z późn. zm.) w zakresie zadań własnych realizuje sprawy dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami (art. 7 ust 1 pkt. 9). Obowiązek sporządzania Gminnego Programu opieki nad zabytkami nakłada na gminę art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2003 r. Nr 162, poz 1568 z późn., zm.). Art. 87 ust 1 stanowi, iż „Zarząd województwa, powiatu lub burmistrz (wójt, prezydent) sporządza na okres 4 lat odpowiedni wojewódzki, powiatowy lub gminny program opieki nad zabytkami”. Zgodnie z zapisami art. 87 ust. 2 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami program ten ma na celu w szczególności: 1. Włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju. 2. Uwzględnienie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej. 3. Zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania. 4. Wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego. 5. Podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami. 6. Określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków. 7. Podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami. Program Opieki nad zabytkami dla Miasta i Gminy Stronie Śląskie przyjmuje się uchwałą Rady Miejskiej, po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków (art. 87 ust. 3 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami). Pozytywna opinia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków wydana została dnia 14.02.2011 r. Program zostanie ogłoszony w wojewódzkim dzienniku urzędowym (art. 87 ust. 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami). Z realizacji Programu Burmistrz sporządza co 2 lata, sprawozdanie, które przedstawi Radzie Miejskiej (na mocy art. 87 ust. 5 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami).

Załącznik do Uchwały Nr IX/62/11
Rady Miejskiej w Stroniu Śląskim
z dnia 27 czerwca 2011 r.
Zalacznik1.pdf

Program opieki nad zabytkami Gmina Stronie Śląskie

Przewodniczący Rady

Ryszard Suliński



**Program opieki nad zabytkami
Miasta i Gminy Stronie Śląskie
na lata 2010-2013**

Opracowany przez zespół

WGS84 Polska Sp. z o.o.
ul. Białostocka 22 lok. 30
03-741 Warszawa

www.wgs84.pl

Spis treści

1. Wstęp.....	3
1.1. Podstawa prawna	6
1.2. Cele opracowania <i>Programu</i>	6
2. Uwarunkowania prawne ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.....	7
3. Zgodność <i>Programu</i> z krajowymi, wojewódzkimi i powiatowymi dokumentami programowymi oraz dokumentami wyznaczającymi kierunki polityki przestrzennej gminy	11
3.1. Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004-2013	12
3.2. Założenia do krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami	13
3.3. Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego do 2020 roku	14
3.4. Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego na lata 2007-2013	16
3.5. Plan zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego.....	17
3.6. Program Opieki nad Zabytkami Województwa Dolnośląskiego na lata 2007-2011	20
3.7. Program Rozwoju Turystyki dla Województwa Dolnośląskiego.....	21
3.8. Strategia rozwoju powiatu kłodzkiego na lata 2008-2015	22
3.9. Strategia rozwoju Gminy Stronie Śląskie	23
4. Ogólna charakterystyka zasobów dziedzictwa kulturowego Miasta i Gminy Stronie Śląskie	24
4.1. Obiekty nieruchome objęte ochroną prawną.....	32
4.1.1. Obiekty zabytkowe wpisane do rejestru zabytków województwa dolnośląskiego	33
4.1.2. Obiekty uznane za pomniki historii i parki kulturowe	46
4.1.3. Ochrona ustalona w <i>Miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego dla miasta i gminy Stronie Śląskie</i>	46
4.1.4. Zabytki ujęte w gminnej ewidencji zabytków.....	51
4.2. Zabytki ruchome wpisane do rejestru zabytków.....	51
4.3. Zabytki archeologiczne wpisane do rejestru zabytków	52
4.4. Zasoby muzealne	53
5. Cele i planowane działania w zakresie opieki nad zabytkami.....	53
5.1. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego Miasta i Gminy Stronie Śląskie.....	54
5.2. Priorytety w zakresie opieki nad zabytkami Miasta i Gminy Stronie Śląskie	57
5.3. Kierunki działań w zakresie opieki nad zabytkami	59
6. Monitoring procesu realizacji <i>Programu</i>	61
7. Potencjalne źródła finansowania realizacji <i>Programu</i>	63
8. Podsumowanie	76
9. Źródła danych	79

Wstęp

Miasto i Gmina Stronie Śląskie terytorialnie przynależy do województwa dolnośląskiego oraz powiatu kłodzkiego. Od północy graniczy z gminą Łądek Zdrój, od zachodu z gminą Bystrzyca Kłodzka, zaś od wschodu i południa z Republiką Czeską. W skład gminy wchodzi 9 sołectw: Stronie Śląskie, Strachocin, Goszów, Stary Gierałtów, Nowy Gierałtów, Bolesławów, Stara Morawa, Kamienica i Kletno.

Gmina miejsko-wiejska Stronie Śląskie położona jest na wysokości od 461 do 1425 m n.p.m.¹ Odległość Stronia Śląskiego do stolicy województwa wynosi 118 km. Najwyżej położonym punktem jest szczyt Śnieżnika Kłodzkiego, zaś najniższej położony obszar zlokalizowany jest w dolinie Białej Łądeckiej, która jest główną rzeką Gminy. Powierzchnia gminy wynosi 14.608 ha (w tym miasta Stronia Śląskiego – 238 ha), co daje 8,8% powierzchni powiatu kłodzkiego. Dominującym typem pokrycia terenu gminy Stronie Śląskie są lasy i grunty leśne. Zajmują one łącznie 11.285 ha, tj. 77,3% powierzchni gminy. Większość z nich stanowią monokultury świerka wprowadzonego głównie na siedliska lasów bukowych.

Miasto i Gminę Stronie Śląskie według stanu na 30 czerwca 2008 roku zamieszkiwało 8.046 mieszkańców, w tym 3.830 mężczyzn oraz 4.216 kobiety².

Gminne instytucje kultury prowadzą działalność kulturalną, oświatową i sportową. Infrastrukturę kulturalną tworzą: Biblioteka Miejska w Stroniu Śląskim oraz świetlica „Trzy Siostry” w Starym Gierałtowie. Ponadto przy Kole Gospodyń Wiejskich w Starym Gierałtowie funkcjonuje zespół folklorystyczny „Siekiereczki” oraz teatr „Trzy Siostry”.

Na terenie gminy organizowane są liczne imprezy kulturalno-sportowe o randze lokalnej i regionalnej. Wśród organizowanych imprez kulturalnych są:

- Mariańska Majówka – festyn z okazji urodzin Marianny Orańskiej,
- Dni Stronia Śląskiego z Międzynarodowym Jarmarkiem Twórców Ludowych i Rzemiosła Artystycznego im. Marianny Orańskiej,
- Biała Marianna pod Śnieżnikiem – impreza plenerowa,
- Pożegnanie Lata,
- Dzień Niepodległości.

Miasto i Gmina Stronie Śląskie jest członkiem Stowarzyszenia Gmin Polskich Euroregionu Glacensis, Związku Gmin Śnieżnickich oraz Stowarzyszenia Gmin Ziemi

¹ Strategia Rozwoju Gminy Stronie Śląskie

² Bank Danych Regionalnych

Kłodzkiej.

Na terenie gminy zlokalizowana jest największa część Śnieżnickiego Parku Krajobrazowego. Według art. 16 ustawy o ochronie przyrody z 16 kwietnia 2004 roku „park krajobrazowy obejmuje obszar chroniony ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe oraz walory krajobrazowe w celu zachowania, popularyzacji tych wartości w warunkach zrównoważonego rozwoju”. Na terenie Śnieżnickiego Parku Krajobrazowego znajduje się 5 rezerwatów przyrody, w tym 4 na terenie gminy Stronie Śląskie.

Na terenie Miasta i Gminy Stronie Śląskie występują liczne zabytki architektury i budownictwa. Są to m.in.: kościoły, budynki mieszkalne i gospodarcze, a także parki. Obecnie na terenie gminy 328 obiektów objętych jest wojewódzką ewidencją zabytków, z czego 10 figuruje w rejestrze zabytków. Na uwagę zasługują obiekty sakralne m.in.: kościół filialny p.w. św. Wincentego i Walentego zbudowany w XVII wieku w Bielicach, kościół parafialny p.w. św. Józefa Oblubieńca w Bolesławowie, obecnie nieużytkowany kościół w Janowej Górze z przełomu XVIII i XIX wieku, murowany z cegły kościół parafialny p.w. św. Jana Chrzciciela w Nowym Gierałtowie, kościół filialny p.w. św. Michała Archanioła w Siennej, kościół filialny p.w. św. Michała Archanioła oraz przydrożna kaplica w Starym Gierałtowie, ceglany kościół parafialny p.w. NMP Królowej Polski i Św. Maternusa w Stroniu Śląskim, kościół ewangelicki, ob. pomocniczy rzym.-kat. p.w. Zmartwychwstania Pańskiego także w Stroniu Śląskim, kaplica p.w. św. Onufrego w Stroniu Śląskim, a także wapiennik w Starej Morawie.

Celem polityki w dziedzinie opieki i ochrony dziedzictwa kulturowego Miasta i Gminy Stronie Śląskie jest konsekwentne i planowe realizowanie kompetencji władz lokalnych poprzez włączenie dziedzictwa kulturowego w obszar zainteresowania działalności gminy oraz szczególnej dbałości o krajobraz kulturowy regionu. Polityka ta powinna się przejawiać w dążeniu do zachowania charakterystycznych elementów zabytkowych i przyrodniczych regionu, a także rewaloryzacji przekształconych cennych elementów dziedzictwa kulturowego ze szczególnym uwzględnieniem propagowania tradycyjnych form i cech architektury regionalnej. Podnoszenie walorów zabytkowych ma na celu ich wykorzystanie w promocji kultury i dla rozwoju turystyki na terenie Miasta i Gminy.

Poszanowanie tradycji historycznej i utożsamianie się z krajobrazem kulturowym regionu jest niezbędnym warunkiem podjęcia i przeprowadzenia prac, mających na celu zachowanie i promocję dziedzictwa kulturowego Miasta i Gminy Stronie Śląskie.

Dokument *Program opieki nad zabytkami Miasta i Gminy Stronie Śląskie* składa się z ośmiu rozdziałów:

- 1 **Wstęp**, w którym omówione zostały podstawy prawne opracowania *Programu* oraz cele jego realizacji.
- 2 **Uwarunkowania prawne ochrony zabytków i opieki nad zabytkami**, w którym opisany został stan prawny w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.
- 3 **Zgodność *Programu* z krajowymi, wojewódzkimi i powiatowymi dokumentami programowymi**, gdzie omówione założenia dokumentów krajowych, wojewódzkich i powiatowych zostały uwzględnione w *Programie opieki nad zabytkami Miasta i Gminy Stronie Śląskie*.
- 4 **Ogólna charakterystyka zasobów dziedzictwa kulturowego Miasta i Gminy Stronie Śląskie**, w którym przedstawiono zabytki nieruchome, ruchome, archeologiczne i zasoby muzealne oraz zaprezentowano przestrzenne rozmieszczenie zabytków wpisanych do rejestru zabytków województwa dolnośląskiego.
- 5 **Cele i planowane działania w zakresie opieki nad zabytkami**, gdzie zostały określone priorytety i kierunki planowanych działań w zakresie opieki nad zabytkami.
- 6 **Monitoring procesu realizacji *Programu***, w którym zaproponowano wskaźniki oceny wdrażania *Programu*.
- 7 **Potencjalne źródła finansowania realizacji *Programu***, w którym wskazano potencjalne źródła pozyskania wsparcia finansowego na realizację zadań z zakresu opieki nad zabytkami ze środków Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Katowicach, Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego na lata 2007-2013 oraz Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa.
- 8 **Podsumowanie**.

Program opieki nad zabytkami Miasta i Gminy Stronie Śląskie, stanowi jeden z elementów wdrażania polityk przestrzennych i jako taki powinien stanowić podstawę do istotnej poprawy stanu zasobów dziedzictwa kulturowego gminy poprzez określenie kierunków działań w zakresie opieki nad zabytkami. Środkiem prowadzącym do tego celu

jest ustalenie w programie uwarunkowań i działań ochronnych wobec środowiska kulturowego oraz edukacyjnych i wychowawczych wobec lokalnej społeczności.

Przedmiotem opracowania *Programu opieki nad zabytkami Miasta i Gminy Stronie Śląskie* jest dziedzictwo kulturowe w granicach administracyjnych gminy, natomiast celem jest określenie zasadniczych kierunków działań i zadań na rzecz ochrony i opieki nad zabytkami.

1.1. Podstawa prawna

Obowiązek sporządzenia gminnego programu opieki nad zabytkami wynika z art. 87 *ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*. Wójt (burmistrz, prezydent miasta) powinien sporządzić na okres 4 lat gminny program opieki nad zabytkami.

Z realizacji programów zarząd województwa, powiatu i wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza, co 2 lata, sprawozdanie, które przedstawia się odpowiednio sejmikowi województwa, radzie powiatu lub radzie gminy.

Do zadań własnych gminy zgodnie z art. 7 ust. 1 pkt. 9 *ustawy z dnia 8 marca 2001 r. o samorządzie gminnym* należy zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty, w tym w szczególności w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

Podstawą do opracowania *Programu opieki nad zabytkami Miasta i Gminy Stronie Śląskie* była umowa nr GKP.LS. 340-/2010 zawarta pomiędzy Gminą Stronie Śląskie a WGS84 Polska Sp. z o.o.

1.2. Cele opracowania *Programu*

Celem opracowania *Programu opieki nad zabytkami Miasta i Gminy Stronie Śląskie* zgodnie z zapisami *ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* jest:

1. włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania gminy,
2. uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej,

3. zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania,
4. wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego,
5. podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami,
6. określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków,
7. podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

2. Uwarunkowania prawne ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej stanowi, iż obowiązkiem państwa jest ochrona dziedzictwa narodowego (art. 5), upowszechnianie i równy dostęp do dóbr kultury, będącej źródłem tożsamości narodu polskiego, jego trwania i rozwoju (art. 6 ust. 1), jak również wskazuje, iż każdy obywatel jest obowiązany do dbałości o stan środowiska i ponosi odpowiedzialność za spowodowane przez siebie jego pogorszenie (art. 86).

Podstawowym aktem prawnym regulującym zasady ochrony zabytków i opieki nad zabytkami w Polsce jest *ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*.

Definicja zabytku

Zgodnie z art. 3 *ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*, zabytkiem jest nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Ochrona zabytków

Ochrona zabytków w myśl zapisów art. 4 *ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* polega, w szczególności, na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu:

1. zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych, które

- umożliwiają, trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie,
2. zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków,
 3. udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków,
 4. przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę,
 5. kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków,
 6. uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Opieka nad zabytkami

Zgodnie z art. 5 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, opieka nad zabytkiem sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza polega, w szczególności na zapewnieniu warunków:

1. naukowego badania i dokumentowania zabytku,
2. prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku,
3. zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie,
4. korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości,
5. popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.

Zgodnie z art. 6 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, ochronie i opiece podlegają, bez względu na stan zachowania zabytki nieruchome, ruchome i archeologiczne. Ochronie mogą także podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej.

Zabytki nieruchome

Zabytki nieruchome stanowią w szczególności:

1. krajobrazy kulturowe,
2. układy urbanistyczne, ruralistyczne i zespoły budowlane,
3. dzieła architektury i budownictwa,
4. dzieła budownictwa obronnego,
5. obiekty techniki, w szczególności kopalnie, huty, elektrownie i inne zakłady przemysłowe,

6. cmentarze,
7. parki, ogrody i inne formy zaprojektowanej zieleni,
8. miejsca upamiętniające wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.

Zabytki ruchome

Zabytki ruchome stanowią w szczególności:

1. dzieła sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej,
2. kolekcje stanowiące zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje,
3. numizmaty oraz pamiątki historyczne, a zwłaszcza militaria, sztandary, pieczęcie, odznaki, medale i ordery,
4. wytwory techniki, a zwłaszcza urządzenia, środki transportu oraz maszyny i narzędzia świadczące o kulturze materialnej, charakterystyczne dla dawnych i nowych form gospodarki, które dokumentują poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego,
5. materiały biblioteczne, o których mowa w art. 5 *ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach*,
6. instrumenty muzyczne,
7. wytwory sztuki ludowej i rękodzieła oraz inne obiekty etnograficzne,
8. przedmioty upamiętniające wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.

Zabytki archeologiczne

Zabytki archeologiczne to w szczególności:

1. pozostałości terenowe pradziejowego i historycznego osadnictwa,
2. cmentarzyska,
3. kurhany,
4. relikty działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

Formy ochrony zabytków

Ustawowymi formami ochrony zabytków są:

1. wpis do rejestru zabytków,
2. uznanie za pomnik historii,
3. utworzenie parku kulturowego,
4. ustalenie ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego.

Rejestr zabytków dla zabytków znajdujących się na terenie województwa dolnośląskiego jest prowadzony przez Dolnośląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków we Wrocławiu. Sposób prowadzenia rejestru oraz ewidencji zabytków określono w rozporządzeniu Ministra Kultury z dnia 14 maja 2004 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem.

Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, na wniosek ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w drodze rozporządzenia, może uznać za **pomnik historii** zabytek nieruchomy wpisany do rejestru lub park kulturowy o szczególnej wartości dla kultury, określając jego granice.

Park kulturowy może zostać utworzony zgodnie z art. 16 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami przez radę gminy po zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków. Park kulturowy może powstać w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej.

Ochrona zabytków i opieka nad zabytkami powinna zostać uwzględniona m.in. przy sporządzaniu strategii rozwoju gmin, **studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin** oraz przy opracowywaniu **miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego** (art. 18 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami). W studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego (art. 19 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami) powinna zostać uwzględniona w szczególności ochrona:

1. zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia,
2. innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków,
3. parków kulturowych.

Pozostałe akty prawne regulujące kwestie ochrony zabytków

Wśród pozostałych aktów prawnych regulujących kwestie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami wymienić należy:

1. *Ustawę z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska*, Dz. U. z 2008 r. Nr 25, poz. 150, z późn. zm.
2. *Ustawę z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody*, Dz. U. Nr 92, poz. 880, z późn. zm.

3. *Ustawę z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami*, Dz. U. z 2000 r. Nr 46, poz. 543 z późn. zm.
4. *Ustawę z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym*, Dz. U. Nr 80, poz. 717
5. *Ustawę z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane*, Dz. U. z 2006 r. Nr 156, poz. 1118, z późn. zm.
6. *Ustawę z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach*, Dz. U. z 1997 r. Nr 5, poz. 24 z późn. zm.
7. *Ustawę z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach*, Dz. U. Nr 85, poz. 539 z późn. zm.
8. *Ustawę z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach*, Dz. U. z 2002 r. Nr 171, poz. 1396 z późn. zm.
9. *Ustawę z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej*, Dz. U. z 2001 r. Nr 13, poz. 123,
10. *Ustawę z dnia 24 kwietnia 2003 r. i działalności pożytku publicznego i wolontariacie*, Dz. U. Nr 96, poz. 873 z późn. zm.

3. Zgodność Programu z krajowymi, wojewódzkimi i powiatowymi dokumentami programowymi oraz dokumentami wyznaczającymi kierunki polityki przestrzennej gminy

Przy opracowaniu *Programu opieki nad zabytkami Miasta i Gminy Stronie Śląskie* uwzględniono uwarunkowania zewnętrzne ochrony zasobów dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy wynikające z dokumentów na poziomie krajowym (*Narodowa Strategia Rozwoju Kultury 2004-2013*, tezy do opracowania krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami), wojewódzkim (*Strategia rozwoju województwa dolnośląskiego do 2020, Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego na lata 2007-2013, Plan zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego, Program rozwoju turystyki dla województwa dolnośląskiego, Program Opieki nad zabytkami Województwa Dolnośląskiego 2007-2011*) oraz powiatowym (*Plan rozwoju lokalnego powiatu kłodzkiego, Strategia rozwoju powiatu kłodzkiego na lata 2008-2015*).

Program opieki nad zabytkami Gminy Stronie Śląskie na lata 2010-2013 jest zgodny z celami, zasadami i kierunkami wyznaczonymi przez krajowe, wojewódzkie i powiatowe dokumenty programowe oraz dokumentami wyznaczającymi kierunki polityki przestrzennej gminy: *Strategią Rozwoju Gminy Stronie Śląskie, Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Stronie Śląskie, Miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Stronie Śląskie* oraz

Miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego wsi Sienna, Miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego wsi Nowa Morawa, Miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego wsi Stara Morawa, Miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego wsi Kletno, Miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego wsi Kamienica, Miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego wsi Bolesławów.

3.1. Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004-2013

Misją *Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2013* przyjętej przez Radę Ministrów w dniu 21 września 2004 r. jest zrównoważony rozwój kultury jako najwyższej wartości przenoszonej ponad pokoleniami, określającej całokształt historycznego i cywilizacyjnego dorobku Polski, wartości warunkującej tożsamość narodową i zapewniającej ciągłość tradycji i rozwój regionów. Celem strategicznym strategii jest zrównoważenie rozwoju kultury w regionach poprzez m.in. zachowanie dziedzictwa kulturowego i aktywną ochronę zabytków.

W *Uzupełnieniu Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020*, przyjętej w dniu 14 czerwca 2005 r., rozszerzono cele strategii, wprowadzono system jej realizacji, monitorowania i ewaluacji. Jednym z proponowanych kierunków działań jest ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego poprzez kompleksową rewaloryzację zabytków oraz obiektów przemysłowych i powojkowych, ich adaptację na cele kulturalne, turystyczne, edukacyjne, rekreacyjne, a także inne cele społeczne, zwiększenie roli zabytków w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości, tworzenie zintegrowanych narodowych produktów turystycznych, budowa i rozbudowa sieci informatycznych w celu promocji potencjału kulturowego regionów, inwentaryzacja i digitalizacja zabytków dziedzictwa ruchomego i nieruchomego oraz ich promocja.

Jako podstawowe wskaźniki monitoringu i ewaluacji *Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020* w zakresie zachowania dziedzictwa kulturowego uznano:

- a) liczbę zabytków ruchomych i nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków,
- b) liczbę obiektów zrewitalizowanych i odnowionych,
- c) wartość odnowionych zabytków kultury.

Instrumentem realizacji strategii jest *Narodowy Program Kultury „Ochrona zabytków i dziedzictwa kulturowego” na lata 2004-2013*. Wśród najważniejszych celów strategicznych państwa w zakresie ochrony zabytków wymieniono:

- przygotowanie skutecznego systemu prawno-finansowego wspierania ochrony i opieki nad zabytkami,

- podjęcie prac nad kompleksowym systemem edukacji na rzecz dziedzictwa,
- poszukiwanie instrumentów wzmacniających efekty działalności służby konserwatorskiej,
- ograniczenia uznaniowości konserwatorów poprzez nałożenie na nich odpowiedzialności za postępowanie niezgodne z prawem,
- intensyfikacja ochrony i upowszechnianie dziedzictwa kulturowego, w tym szczególnie kompleksowa poprawa stanu zabytków nieruchomych.

3.2. Założenia do krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

Tezy do opracowania krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami zostały zatwierdzone w dniu 10 maja 2004 r. przez Ministra Kultury Waldemara Dąbrowskiego. Założenia zostały opracowane przez specjalny zespół Rady Ochrony Zabytków przy Ministrze Kultury pod przewodnictwem prof. dr hab. Bogumiły Rouby. Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami powinien określić cele i kierunki działań oraz zadania, podejmowane w szczególności przez organy i jednostki administracji publicznej w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

Celem opracowania krajowego programu jest wzmocnienie ochrony i opieki nad istotną częścią dziedzictwa kulturowego oraz poprawa stanu zabytków w Polsce. W tezach do krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami wyznaczone zostały następujące cele działań w zakresie uwarunkowań ochrony i opieki nad zabytkami:

- a) pełna ocena stanu krajowego zasobu zabytków nieruchomych, ruchomych i dziedzictwa archeologicznego,
- b) objęcie skuteczną i zorganizowaną ochroną przynajmniej najcenniejszych zabytków techniki,
- c) pełna ocena stanu krajowego zasobu pomników historii i obiektów wpisanych na listę światowego dziedzictwa,
- d) ocena stanu służb i możliwości wypełniania całokształtu zadań związanych z ochroną i opieką nad zabytkami,
- e) ocena stanu i stopnia objęcia opieką zabytków w poszczególnych kategoriach,
- f) udoskonalenie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych w zakresie ochrony i opieki nad dziedzictwem kulturowym i zabytkami.

3.3. Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego do 2020 roku

Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego do 2020 roku (Strategia) została przyjęta przez Sejmik Województwa Dolnośląskiego uchwałą nr XLVIII/649/2005 z dnia 30 listopada 2005 roku. *Strategia* określa główne cele rozwoju województwa i działania samorządu wojewódzkiego, zmierzające do wspierania społeczno-gospodarczego rozwoju regionu, wzmocnienia jego konkurencyjności, wzrostu spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej.

W przeprowadzonej analizie SWOT wskazano mocne strony regionu związane z ochroną zabytków. Należą do nich:

1. wartości kulturowe o znaczeniu europejskim (zabytki, zespoły pałacowo-klasztorne),
2. liczne zasoby zabytkowe oraz pamiątki historyczne, jak: obiekty architektury i budownictwa, muzea i skanseny, stanowiska archeologiczne, miejsca pielgrzymkowe, obiekty martyrologii, imprezy kulturalne i turystyczne,
3. występowanie najwyższej klasy miejskich zespołów zabytkowych oraz zabytków pocysterskich o znaczeniu międzynarodowym, atrakcyjnych dla turystów zagranicznych,
4. relatywnie gęsta sieć miast o interesującej historycznie zabudowie, które stanowić mogą dobrą bazę małych regionalnych centrów rozwoju,
5. górskie i podgórskie miejscowości turystycznie z XIX-wiecznymi tradycjami letniskowymi i charakterystyczną stylową zabudową sanatoryjno-pensjonatową.

Wskazano także słabe strony regionu związane z ochroną zabytków. Spośród nich należy wymienić:

1. zły stan techniczny wielu zabytków, głównie rezydencjonalnych, obniżających ich atrakcyjność turystyczną jako walorów krajoznawczych,
2. brak ładu przestrzennego w zagospodarowaniu miejscowości, obszarów i tras komunikacyjnych oraz niski poziom estetyki otoczenia na terenach mieszkaniowych,
3. powszechny brak informacji turystycznej, głównie oznakowania tras, kierunków i obiektów do zwiedzania w dużych i średnich miastach,
4. brak tras systemowych, np. zwiedzania obiektów architektury przemysłowej, drewnianej architektury przysłupowej.

Wizja regionu przyjęta w *Strategii* została zdefiniowana jako: „Dolny Śląsk europejskim regionem węzłowym”, natomiast cel nadrzędny to „Podniesienie poziomu życia mieszkańców Dolnego Śląska oraz poprawa konkurencyjności regionu przy

respektowaniu zasad zrównoważonego rozwoju”. W myśl zaproponowanej wizji Dolny Śląsk ma stanowić istotny element w europejskim układzie regionów węzłowych. Zaproponowane priorytety podzielono na kategorie celów sfery gospodarczej oraz sfer przestrzennej i społecznej, w ramach których wyznaczono zadania związane z ochroną zabytków.

Celem przestrzennym jest zwiększenie spójności przestrzennej i infrastrukturalnej regionu i jego integracja z europejskimi obszarami wzrostu. W ramach tak określonego celu wyznaczono *Priorytet III Poprawa ładu przestrzennego, harmonijności struktur przestrzennych*, w ramach którego założono realizację *działania 3.3. Ochrona dziedzictwa kulturowego*, obejmującego wsparcie dla poczynań związanych z opisem, ochroną oraz propagowaniem dziedzictwa kulturowego regionu, z uwzględnieniem dorobku kulturowego mniejszości narodowych, etnicznych, religijnych.

W ramach priorytetowego obszaru działań strategicznych *Poprawa ładu przestrzennego, harmonijności struktur przestrzennych* wskaźnikiem monitorowania jest m.in. liczba zrewitalizowanych obiektów.

Celem sfery społecznej jest rozwijanie solidarności oraz postaw obywatelskich, twórczych i otwartych na świat. W *priorytecie II Umacnianie społeczeństwa obywatelskiego, rozwój kultury* funkcjonuje *działanie 2.1. Optymalizacja infrastruktury kulturalnej, zwiększenie aktywności społecznej w obszarze kultury*. W ramach tego działania zaplanowano pełną inwentaryzację infrastruktury kultury oraz wypracowanie rozwiązań umożliwiających jej efektywne wykorzystanie m.in. poprzez tworzenie zachęt do szerszego włączania się społeczeństwa regionu w kreowanie oraz odbiór kultury. Na bazie tego działania przewiduje się realizację projektów nakierowanych na modernizację i uzupełnienie bazy kulturalnej na Dolnym Śląsku. Przedmiotem *działania 2.2. Umacnianie społeczeństwa obywatelskiego, rozwój kultury. Ochrona dziedzictwa cywilizacyjnego. Rozwój tożsamości regionalnej* jest inwentaryzacja dziedzictwa cywilizacyjnego regionu, budowa infrastruktury zapewniającej jego bezpieczeństwo, propagowanie go wśród mieszkańców oraz włączenie w programy kształcenia różnych typów szkół elementów wiedzy na ten temat.

Wskaźnikami monitorowania działań w ramach priorytetowego obszaru działań strategicznych *Umacnianie społeczeństwa obywatelskiego, rozwój kultury* są m.in.: zrewitalizowane i zmodernizowane obiekty dziedzictwa kulturowego, zwiedzający zabytki i zespoły zabytkowe oraz wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego: gmin, powiatów i województw w tym: pozyskane środki z budżetu państwa i UE.

3.4. Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego na lata 2007-2013

Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego na lata 2007-2013 został przyjęty uchwałą nr 25/III/06 Zarządu Województwa Dolnośląskiego z dnia 21 grudnia 2006 r.

Głównym celem *Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego na lata 2007-2013* jest „podniesienie poziomu życia mieszkańców Dolnego Śląska oraz poprawa konkurencyjności regionu przy respektowaniu zasad zrównoważonego rozwoju”.

W przeprowadzonej analizie SWOT jako mocne strony regionu związane z ochroną zabytków wskazano walory kulturowe i wartościowe tereny oraz obiekty dziedzictwa kulturowego. Jako podstawowe problemy związane z dziedzictwem kulturowym i obiektami zabytkowymi wskazano zły stan techniczny wielu zabytków oraz niewielki udział terenów chronionych w ogólnej powierzchni województwa.

W strefie przestrzennej celem szczegółowym jest „rozwój infrastruktury służącej poprawie jakości środowiska, warunków inwestowania i prowadzenia działalności gospodarczej”. Realizacji tego celu służy m.in. priorytet 6: *Wykorzystanie i promocja potencjału turystycznego i kulturowego Dolnego Śląska („Turystyka i Kultura”)*. Zadanie to zakłada wzrost konkurencyjności dolnośląskiej oferty turystycznej oraz wykorzystanie potencjału kultury i dziedzictwa przeszłości dla podniesienia atrakcyjności regionu na rynku krajowym i międzynarodowym.

Działania prowadzone w ramach priorytetu 6 mają być skoncentrowane na wspieraniu najważniejszych regionalnych produktów turystycznych. Jednym z produktów turystycznych jest *Turystyka kulturowa*. W tym zakresie za czynniki obniżające atrakcyjność regionu uznano zły stan techniczny wielu obiektów zabytkowych, dlatego w ramach priorytetu wspierane są projekty, mające na celu poprawę stanu nieruchomości i ruchomych obiektów wpisanych do rejestru zabytków dotyczące: konserwacji, restauracji, renowacji, jak również adaptacji i zastosowania środków ochrony. Założono, że realizacja przedsięwzięć związanych z poprawą stanu obiektów dziedzictwa kulturowego przyczyni się do zwiększenia atrakcyjności turystycznej regionu poprzez szersze dostosowanie zabytków do potrzeb ruchu turystycznego.

W produkcie *Turystyka kulturowa* preferowane są projekty:

- a) będące impulsem do podejmowania kolejnych przedsięwzięć (np. związanych

- z adaptacją i wykorzystaniem zabytków do pełnienia nowych funkcji mających pozytywny wpływ na rozwój gospodarczy regionu), które przyczynią się do tworzenia nowych miejsc pracy,
- b) przewidziane do realizacji na szlakach turystycznych o znaczeniu regionalnym,
 - c) umożliwiające jak najszersze udostępnienie obiektów dziedzictwa kulturowego.

3.5. Plan zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego został uchwalony przez Sejmik Województwa Dolnośląskiego uchwałą nr XLVIII/873/2002 z dnia 30 sierpnia 2002 r. Dokument ten określa cele strategiczne rozwoju przestrzennego województwa, ustala priorytety polityki przestrzennej województwa i kierunki polityki przestrzennej dla obszarów problemowych.

Jako jeden z celów strategicznych rozwoju przestrzennego województwa dolnośląskiego wyznaczono *ochronę dziedzictwa kulturowego – udostępnienie dziedzictwa kulturowego społeczeństwu i włączenie we współczesne struktury funkcjonalno-przestrzenne*. Za konieczne uznano utrzymanie odrębności kulturowej i krajobrazowej regionu dolnośląskiego o historycznie ukształtowanej, wielonarodowościowej tożsamości, odtworzenie wartości obszarów o najcenniejszych walorach krajobrazu historycznego, rehabilitację historycznie ukształtowanych kultur narodowych regionu w sferze materialnej i duchowej. *Plan* zakłada pozyskiwanie nowych właścicieli dla zasobu zabytków rezydencjonalnych znajdujących się w gestii Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa i dalszą prywatyzację pozostałych zasobów zabytkowych będących własnością Skarbu Państwa, przy zachowaniu ich wartości historycznej i kulturowej.

W strefie kulturowej opracowano *system ochrony dziedzictwa kulturowego*. W zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego wskazano następujące cele polityki przestrzennej:

1. tworzenie uwarunkowań przestrzennych sprzyjających utrwaleniu wielokulturowej tożsamości historycznej regionu z zachowaniem lokalnych odrębności,
2. ochrona, rewaloryzacja oraz udostępnianie zasobów dziedzictwa kulturowego,
3. wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego jako ważnego elementu rozwoju gospodarczego oraz promocji województwa dolnośląskiego.

Ustanowiono zasady realizacji celów polityki przestrzennej *systemu ochrony dziedzictwa kulturowego*, do których zalicza się:

- kompleksowość działań ochronnych i rewaloryzacyjnych,
- wprowadzanie nowych form ochrony dziedzictwa kulturowego,
- łączenie ochrony środowiska kulturowego z ochroną środowiska przyrodniczego,
- promowanie regionalnych walorów dziedzictwa kulturowego.

W strefie tej zaplanowano kierunki działań polityki przestrzennej, m.in.:

1. Wspieranie działań służących poprawie stanu obiektów zabytkowych poprzez:
 - a) kompleksową rewaloryzację obiektów i zespołów zabytkowych włączonych do stref konserwatorskich,
 - b) ustanawianie nowych form ochrony poprzez tworzenie parków i rezerwatów kulturowych,
 - c) prowadzenie działań rewaloryzacyjnych pod kątem tworzenia atrakcyjnych ofert inwestycyjnych o charakterze kulturotwórczym, społecznym i gospodarczym, niekolidujących z charakterem i pierwotną funkcją obiektów zabytkowych.
2. Zachowanie, ochrona i rewaloryzacja historycznych układów przestrzennych poprzez:
 - a) opracowanie programów kompleksowej rewaloryzacji zespołów staromiejskich z zachowaniem wszelkich wymogów konserwatorskich oraz programów zagospodarowania tych obszarów, zapewniających im jednocześnie ochronę przed uciążliwościami ze strony działalności gospodarczej oraz zagrożeniami wynikającymi z oddziaływania układów komunikacyjnych,
 - b) eksponowanie i odtwarzanie dominant architektonicznych miejscowości, takich jak wieże kościołów, klasztorów, zamków, ratuszy nawiązując tym samym do dawnej tradycji charakterystycznej dla panoram śląskich miast,
 - c) podejmowanie działań rewaloryzacyjnych zespołów staromiejskich według priorytetów wynikających z wartości historyczno-artystycznych o znaczeniu europejskim oraz o znaczeniu lokalnym. Ponadto wskazano konieczność objęcia kompleksową rewaloryzacją zespołów urbanistycznych położonych m.in. na obszarach proponowanych parków i rezerwatów kulturowych.
3. Ochrona i zachowanie krajobrazu kulturowego o najcenniejszych walorach artystycznych i krajobrazowych województwa poprzez ustalenie proponowanych form ochrony:
 - a) Strefa „A” – pełnej ochrony konserwatorskiej – dla obszarów uznanych za szczególnie ważne jako materialne świadectwo historyczne, w których elementy dawnego układu przestrzennego zachowały się w prawie nienaruszonym stanie lub zostały tylko nieznacznie zniekształcone i stanowią harmonijną całość w krajobrazie lub jego dominantę.

- b) Strefa „B” – częściowej ochrony konserwatorskiej – dla obszarów, w których elementy dawnego układu przestrzennego zachowały się w stosunkowo dobrym stanie, a krajobraz zachował swój historyczny charakter i harmonię. Obszary objęte strefą podlegają rygorom konserwatorskim w zakresie utrzymania zasadniczych elementów struktury przestrzennej i utrzymania istniejącej substancji zabytkowej. Strefą „B” objęto m.in. założenie przestrzenne Stronia Śląskiego.
 - c) Strefa „W” – ochrony stanowisk archeologicznych – obejmująca stanowiska archeologiczne o własnej formie terenowej, takie jak grodziska, forty, ruiny, zamków, hałdy i szyby górnicze.
4. Utworzenie parków i rezerwatów kulturowych w celu ochrony, utrzymania i wyeksponowania unikatowych walorów krajobrazowych, przyrodniczych, kulturowych, historycznych i architektonicznych województwa.
 5. Zachowanie, ochrona i rewaloryzacja obiektów i zespołów o najwyższej randze i szczególnym znaczeniu dla kultury narodowej.
 6. Ochrona, zachowanie, udostępnianie i zagospodarowanie stanowisk archeologicznych o zachowanych formach krajobrazowych w celach naukowych, dydaktycznych oraz turystycznych.
 7. Tworzenie atrakcyjnych ofert inwestycyjnych o charakterze kulturotwórczym, społecznym i gospodarczym, których funkcjonowanie powinno sprzyjać utrzymaniu i wspomagananiu zasobów środowiska kulturowego.
 8. Zagospodarowanie pasma Drogi Śródsudeckiej poprzez wykorzystanie i dostosowanie zasobów dziedzictwa kulturowego do funkcji turystyczno-rekreacyjnej.
 9. Objęcie ochroną sudeckiej zabudowy o cechach regionalnych, ze szczególnym uwzględnieniem zabudowy powstałej pod wpływem kultury łużyckiej, poprzez opracowanie programów ratowania sudeckiego budownictwa regionalnego oraz zagospodarowanie obiektów nieposiadających właściciela.
 10. Rewaloryzacja obszarów zabudowy przemysłowej oraz obiektów i urządzeń technicznych.
 11. Przy zagospodarowaniu pozostałych obszarów zalecono kontynuowanie tradycji architektonicznych regionu w zakresie skali, formy, detalu, materiału nowowznoszonej zabudowy oraz wpisanie jej w historycznie ukształtowaną przestrzeń.

Kierunki polityki przestrzennej wyznaczono w ramach strefy gospodarczej, a także w strefie rozwoju turystyki i wypoczynku. Jedną ze stref rozwoju turystyki dla funkcji aktywno-krajoznawczej jest turystyka związana z obiektami i terenami przemysłowymi. Działaniami mającymi służyć temu zadaniu są:

- zwiększenie atrakcyjności obszarów i obiektów przemysłowych i poprzemysłowych poprzez umożliwienie wprowadzenia funkcji turystycznych oraz rewitalizację tych obszarów,
- ochrona i rewitalizacja cennych obiektów i obszarów poprzemysłowych.

3.6. Program Opieki nad Zabytkami Województwa Dolnośląskiego na lata 2007-2011

Program Opieki nad Zabytkami Województwa Dolnośląskiego na lata 2007-2011 został przyjęty uchwałą Nr XII/125/07 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 28 czerwca 2007 r. w sprawie zmiany uchwały Nr LX/912/2006 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 26 października 2006 r.

Zadaniem *Programu Opieki nad Zabytkami Województwa Dolnośląskiego* jest:

1. Dofinansowanie prac konserwatorskich i zabezpieczenia zabytków poprzez:
 - a) Dofinansowanie prac konserwatorskich na drodze konkursu ofert na realizację zadań publicznych z zakresu kultury i ochrony dziedzictwa kulturowego. Priorytetami w przyznawaniu środków są:
 - w zakresie zabytków architektury i budownictwa prace zabezpieczające i remontowe przy obiektach znajdujących się w udokumentowanym złym stanie technicznym, zagrożonych postępującą destrukcją, w pierwsze kolejności budowli drewnianych,
 - w zakresie dzieł sztuki i rzemiosła artystycznego konserwacja obiektów o udokumentowanym złym stanie zachowania, powstałych do schyłku wieku XVIII, w pierwszej kolejności zabytków sztuki średniowiecznej.
 - b) Dofinansowanie na drodze konkursu wykonania i funkcjonowania zabezpieczeń przeciwwłamaniowych i przeciwpożarowych w obiektach o cennym wystroju i wyposażeniu oraz w budowlach drewnianych.
2. Wspieranie rozwoju bazy i sieci muzealnej w regionie, przede wszystkim w zakresie powstania magazynów muzealnych, w tym archeologicznych.
3. Działania szkoleniowe i promocyjne, obejmujące:
 - a) Szkolenia dla radnych i urzędników samorządowych oraz właścicieli i użytkowników zabytków, zawierających informację o sposobie przygotowywania programów opieki nad zabytkami oraz o zakresie i możliwościach opieki i ochrony zabytków przez gminy i powiaty.
 - b) Wspieranie wydawnictw i publikacji multimedialnych o zabytkach regionu, zwłaszcza jako elementu oferty turystycznej.
 - c) Organizacja i udział w Europejskich Dniach Dziedzictwa jako corocznej imprezy popularyzującej zabytki.

- d) Stworzenie nagrody Marszałka Województwa dla najlepszego użytkownika zabytku.
- e) Rozwinięcie programów nauczania regionalnego dla uczniów szkół stopnia podstawowego i gimnazjalnego.
- 4. Działania związane z parkami kulturowymi.
 - a) Stworzenie koncepcji sieci parków kulturowych, jako materiału inicjującego dyskusję nad ich utworzeniem przez lokalne samorzady.
 - b) Opracowanie przez Wojewódzkie Biuro Urbanistyczne studiów określających granice parków kulturowych.
- 5. Stworzenie sieci tematycznych szlaków turystycznych: rowerowych, pieszych, wodnych i samochodowych szlaków uzupełniających obecną strukturę, m.in. szlaku architektury drewnianej, szlaku pereł architektury dolnośląskiej,
- 6. Ochrona dziedzictwa przeszłości w Parkach Krajobrazowych, której celem jest aby w funkcjonujących Parkach Krajobrazowych zagadnienia związane z ochroną zabytków i krajobrazu kulturowego były na równi ważne przy opracowywaniu planów ochrony, jak związane z ochroną walorów przyrodniczych.

3.7. Program Rozwoju Turystyki dla Województwa Dolnośląskiego

Program Rozwoju Turystyki dla Województwa Dolnośląskiego został przyjęty uchwałą Nr XXXVI/452/2005 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 28 stycznia 2005 r.

W *Programie* najważniejszą pozycję wśród turystycznych walorów krajoznawczych o charakterze kulturowym zajmują zabytki architektury i budownictwa. Turystyczna waloryzacja zabytków wyłoniła listę najcenniejszych obiektów zabytkowych województwa.

Pojedyncze **obiekty zabytkowej architektury** tworzą duży zbiór walorów kulturowych, wśród których wyróżniono rynek z domami w Bolesławowie. W wykazie obiektów i terenów najbardziej reprezentatywnych w aspekcie krajobrazu przemysłowego umieszczono Hutę Szkła Kryształowego „Violetta” w Stroniu Śląskim.

Warunkiem zainteresowania turystycznego **zabytkami archeologicznymi** jest ich odpowiednie wyeksponowanie w terenie i przystosowanie dla potrzeb zwiedzających. Dotyczy to przede wszystkim stanowisk archeologicznych o własnej, czytelnej formie krajobrazowej.

Analiza grup walorów województwa dolnośląskiego pozwala stwierdzić, że m.in.:

- liczne tereny i obiekty zabytkowe dają możliwość tworzenia i eksploatacji szlaków krajoznawczych,
- istnieje możliwość tworzenia szlaków historycznych, edukacyjnych wykorzystujących lokalizację rzadkich miejsc ważniejszych bitew oraz martyrologii z okresu II wojny światowej.

Zwiększenie atrakcyjności zabytków ma odbywać się m.in. poprzez ożywienie zabytków cyklicznymi imprezami, odpowiednią infrastrukturą i kalendarzem imprez. Jednym z atutów, godnym zauważenia jest tzw. Droga Śródsudecka prowadząca przez najbardziej atrakcyjne turystycznie i krajobrazowo pasma Sudetów. Pełni ona ważną funkcję dla przeprowadzenia ruchu typowo turystycznego przez obszar górski Sudety.

Mocnymi stronami rozwoju turystyki na Dolnym Śląsku są wysokie walory kulturowe łączące dorobek kultur: polskiej, czeskiej, austriackiej i niemieckiej oraz rozbudowana baza turystyczna, zwłaszcza w rejonach górskich i uzdrowiskowych. *Program* wskazuje także słabe strony rozwoju turystyki na Dolnym Śląsku, do których należą m.in.: zły stan zabytków oraz brak sprawnego regionalnego i lokalnego systemu informacji turystycznej.

3.8. Strategia rozwoju powiatu kłodzkiego na lata 2008-2015

Strategia rozwoju powiatu kłodzkiego na lata 2008-2015 została przyjęta przez Radę Powiatu Kłodzkiego uchwałą Nr XIX/282/2008 z dnia 28 maja 2008 r.

Cel strategiczny główny to „Wzrost standardów życia mieszkańców powiatu z poszanowaniem wielokulturowego dziedzictwa, środowiska naturalnego i wykorzystaniem walorów turystycznych i uzdrowiskowych”. Dokument ten analizuje rozwój powiatu w obszarach strategicznych. Problem ochrony zabytków został poruszony w dwóch z nich, tj.: kulturze i dziedzictwie kulturowym oraz w krajobrazie.

W obszarze strategicznym **kultura i dziedzictwo kulturowe** jako jedną ze słabych stron wskazano niewystarczające środki na konserwację obiektów zabytkowych, a także niewielką liczbę społecznych opiekunów zabytków. Ze względu na fakt dewastacji jako konieczne uznano sporządzenie powiatowego programu opieki nad zabytkami. Głównym celem *Programu opieki nad zabytkami powiatu kłodzkiego* będzie zachowanie regionalnego dziedzictwa kulturowego poprzez podejmowanie następujących zadań:

- zwiększenie roli zabytków w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości,
- promocja dziedzictwa kulturowego w kraju i zagranicą,
- rewaloryzacja zabytków i ich adaptacja na cele kulturalne, turystyczne, edukacyjne,

- rekreacyjne i inne cele społeczne,
- podnoszenie świadomości społecznej w sferze ochrony dziedzictwa kulturowego,
 - wspieranie działań mających na celu kształcenie kadr związanych z dziedzictwem kulturowym,
 - tworzenie warunków dla rozwoju i ochrony dziedzictwa kultury ludowej.

Od 2001 roku przy Starości Kłodzkim działa Powiatowa Grupa Robocza ds. Ochrony Zabytków przed pożarem, przestępczością i dewastacją. Grupa dokonuje corocznie kontroli zabytków z terenu powiatu. Wyznaczeni są także społeczni opiekunowie zabytków, którzy dbają o materialne dziedzictwo ziemi kłodzkiej.

Cele strategiczne obszaru **kultura i dziedzictwo kulturowe** są następujące:

- zachowanie i ochrona dziedzictwa kulturowego w obrębie trzech kultur,
- wspieranie kultury jako elementu kształtującego wizerunek powiatu kłodzkiego jako miejsca ważnego na mapie kulturalnej Dolnego Śląska, Polski i Europy,
- integrowanie społeczności lokalnej wokół ważnych wydarzeń kulturalnych,
- wykorzystywanie walorów kulturowych dla promocji powiatu kłodzkiego.

W obszarze strategicznym **krajobraz** jako słabe strony uznano postępujący proces degradacji zabytkowej zabudowy, a zwłaszcza założeń pałacowych i dworskich. Zagrożeniem jest wprowadzanie obcych form architektury do zabytkowych układów przestrzennych, zwłaszcza na terenach wiejskich oraz niewystarczające i trudne do pozyskania środki finansowe na rewaloryzację zabytków. Szansą rozwoju może być wzrost środków wspierających rewaloryzację zabytków.

3.9. Strategia rozwoju Gminy Stronie Śląskie

Wizja Miasta i Gminy zaproponowana w *Strategii Rozwoju Gminy Stronie Śląskie*, przyjętej uchwałą nr XXIII/221/04 Rady Gminy Stronie Śląskie z dnia 8 listopada 2004 r. brzmi: „Stronie Śląskie – zlokalizowana na polsko-czeskim pograniczu, w granicach Śnieżnickiego Parku Krajobrazowego, znana i gościnna dolnośląska gmina, wyposażona w pełen zakres infrastruktury technicznej, atrakcyjna jako ośrodek o zrównoważonych i produkcyjnych, wzbogacających ofertę turystycznego hrabstwa Sudetów, pielęgnująca bogactwo tradycji, gmina zadbana i przyjazna dla wszystkich pokoleń zintegrowanej i atrakcyjnej społeczności”.

Jednym z celów pośrednich jest „stworzenie bogatej oferty edukacyjnej, kulturalnej i medycznej”, w ramach którego zadaniami strategicznymi m.in. są: utworzenie Ośrodka

(Domu) Kultury oraz upowszechnianie i rozwój cyklicznych imprez kulturalnych.

4. Ogólna charakterystyka zasobów dziedzictwa kulturowego Miasta i Gminy Stronie Śląskie

Pierwsze wzmianki o osadnictwie na ziemi strońskiej pochodzą z XIII wieku. Wzdłuż szlaku wiodącego z Łądka przez Strachocin na południe wykształciły się najstarsze miejscowości Gminy: w 1264 roku Strachocin, w 1346 roku Stronie Śląskie i w 1347 roku Goszów. Po zakończeniu wojen husyckich znacznie wzrosła liczba ludności Hrabstwa Kłodzkiego. Ludność utrzymywała się z lokalnie rozwijającego się przemysłu, rzemiosła, wyrębu lasów i rolnictwa. Powstały też nowe miejscowości, tj. Sienna, Kletno, Młynowiec, Bolesławów, Nowy Gierałtów, Janowa Góra, Stara i Nowa Morawa, Kamienica i Bielice.

Następna fala kolonizacji przypadła na lata 1773-1806, powstały wtedy liczne osady górskie. W XIX wieku granice pomiędzy Stroniem, Strachocinem i Goszowem zatarły się tworząc jeden zespół osadniczy o charakterze miasta. Tam ulokowano siedzibę klucza dóbr rodziny królewskiej i hutę szkła, a stale rozwijające się Stronie Śląskie w 1967 r. uzyskało prawa miejskie.

Od drugiej połowy XIX w. Strachocin i Stronie stały się liczącym lokalnym ośrodkiem turystyczno-letniskowym. Przyczyniło się do tego otwarcie w 1897 r. linii kolejowej Kłodzko-Łądek-Stronie, ze stacją kolejową na terenie Strachocina. Bielice, Nowy i Stary Gierałtów, Kamienica i Kletno również stały się wsiami letniskowymi z możliwościami uprawiania sportów zimowych i punktami wypadowymi w góry.³

Jedną z najstarszych wsi Kłodczyzny jest **Strachocin**. Nazwa miejscowości na przestrzeni czasu ulegała zmianom. W literaturze występują następujące nazwy: Sreckendorf, Sreckdorf (1285-1295), Srekrdorf (1361), Srekerdorf (1364), Srekrdsdorf, Schreckeri villa (1384), Srokkeri (1369) Schreckersdorff (1404, 1560), Ssreckersdorff (1412), Schreckirdorf (1478, 1497), Schreckirdorff (1500) Schrockendorf (1765), Schreckendorf (1411, 1460, 1534, 1571, 1631, 1789-1945). Od 1945 roku obowiązuje obecna nazwa Strachocin, która nie jest związana z lokalną tradycją.

Wieś została założona w 1264 r. przez Sreckera na gruntach króla Przemysła Otokara. Wieś powstała w związku z rozwojem górnictwa i hutnictwa żelaza. W latach

³ Prezentacja multimedialna Urzędu Miejskiego w Stroniu Śląskim zawierająca rys historyczny Gminy oraz opis głównych atrakcji turystycznych

1346-1347 wieś należała do dóbr karpieńskich, które w tym czasie były własnością braci Ottona, Reinczka i Nicolausa von Glaubos i następnie Tamma von Glaubos. Następnie wieś została dołączona do dóbr królewskich. W drugiej połowie XV wieku i w XVI w. na gruntach wsi rozwijało się górnictwo i hutnictwo. Czynne były kopalnia rudy i kuźnica. W 1571 r. wieś dostarczała drewno na potrzeby zamku kłodzkiego. Ze względu na swą rangę i istnienie parafii, Strachocin stał się w XVI w. liczącym się w okolicy ośrodkiem reformacji, ale już w 1622 r. przywrócono w miejscowości katolicyzm. W czasie wojny trzydziestoletniej Strachocin był dwukrotnie niszczone: w roku 1622 i w latach 1646-1648. Ponadto wieś musiała płacić kontrybucje armii cesarskiej i kwaterować żołnierzy. W 1684 r. wieś została sprzedana Althannom z Międzylesia, którzy dołączyli ją do klucza Stronie. W XVIII stuleciu rozwinęły się na terenie wsi rzemiosło i przemysł szklarski. W następnym stuleciu wieś została uprzemysłowiona i połączona linią kolejową kolei bialskiej z Kłodzkiem (1897 r.), co w jeszcze większym stopniu wpływało na jej ciągły rozwój.

Od końca XIX w. Strachocin i Stronie Śląskie tak się przestrzennie scaliły, że traktowano je już wspólnie stosując nazwę Schreckendorf-Seitenberg. Strachocin stał się w drugiej połowie XIX w. również miejscowością turystyczną, związaną z Łądkiem Zdrojem. Lokalny przemysł zaczął się rozwijać na gruntach Strachocina już w końcu XV w. Przemysł na przestrzeni lat oparty był na górnictwie i hutnictwie. Ponadto na terenie wsi rozwijał się od XVIII do XX w. tradycyjny lokalny przemysł reprezentowany przez młynarstwo, przemysł drzewny i olejarstwo.

Po 1945 r. Strachocin został zasiedlony. We wsi ulokowano siedzibę nadleśnictwa. Po utworzeniu miasta Stronie Śląskie większa część Strachocina znalazła się w jego obrębie. Po włączeniu większej części wsi do miasta Stronie Śląskie w ramach Strachocina pozostały luźno rozmieszczone, dawne, okazałe zagrody ułożone w czworobok oraz inne skromniejsze domostwa. Są one ulokowane na skarpie na zachód od koryta Białej Łądeckiej.

Wieś **Stronie Śląskie** wzmiankowana była po raz pierwszy w 1344 r. W literaturze można odnaleźć następujące nazwy miejscowości: Zeidenberk (1344, 1345, 1348), Sindenberg, Sidenberk (1347), Seydenberg (1346, 1534), Seytenbergkh, Seydinberg (1476, 1492), Seythenberg (1661), Seidenberck (1560), Seittenperg (1571), Seitenberg (1631, 1632/1633, 1765, 1789-1945), Żybocin (po 1945). Od 1948 roku obowiązuje obecna nazwa Stronie Śląskie.

Wieś w latach 1346-1347 wieś należała do dóbr karpieńskich, które w tym czasie były własnością braci Ottona, Reinczka i Nicolausa von Glubos i następnie Tamma von

Glaubos. Na terenie wsi od XIV wieku rozwijało się górnictwo rud żelaza. Wieś została spalona przez husytów w 1428 r. W końcu XV wieku czynna była we wsi kuźnica. Natomiast od 1505 r. Stronie stało się siedzibą sędziego górniczego, który miał nadzór nad kopalniami w Stroniu, Strachocinie i Goszowie. Przez cały XVI w. funkcjonowało górnictwo i hutnictwo. Po rozwiązaniu dóbr karpieńskich Stronie dołączono do dóbr kameralnych. W 1560 r. wieś należała do parafii katolickiej, a następnie do parafii protestanckiej w Strachocinie. W czasie wojny trzydziestoletniej wieś została splądrowana, obciążona kontrybucją na rzecz wojsk cesarskich i obowiązkiem kwatrowania żołnierzy. W 1684 r. cesarska komisja alienacyjna sprzedała wieś Althannom z Międzylesia, którzy uczynili z niej ośrodek klucza Stronie.

W XVIII w. Stronie, będące dużą wsią, przeżywało systematyczny rozwój. W połowie XVIII w. zabudowa Stronia była zróżnicowana, z licznymi trójbocznie obudowanymi zagrodami oraz ze stosunkowo małą ilością budynków szerokofrontowych. Ok. 1825 r. pojawiły się we wsi zagrody w czworobok. W latach 80-tych XIX w. granice pomiędzy Stroniem, Strachocinem i Goszowem zostały zatarte przez wzniesienie licznych nowych budynków mieszkalno-usługowych, fabryki szkła i domów urzędników książecego majoratu. Wynikało to nie tylko z istnienia w Stroniu książeccych dóbr, z funkcjonowania huty, ale i z tego, że wieś była ośrodkiem letniskowo-turystycznym i ośrodkiem sportów zimowych. Ten ruch budowlany z końca XIX w. i z początku obecnego stulecia był niewątpliwie przejawem procesu miastotwórczego.

Do 1959 r. Stronie Śląskie pozostawało wsią. W latach 1959-1967 Stronie Śląskie miało status osiedla. Już wówczas składało się ze stykających się ze sobą części Stronia, Strachocina i Goszowa. W 1975 r. miejscowość stała się miastem i siedzibą gminy. Rozwinięto lokalny przemysł, na który składały się Huta Szkła Kryształowego „Violetta”, Zakłady Kamienia Budowlanego z zakładem przetwórczym, tartak oraz składnica drewna. Stronie Śląskie należy do tych nielicznych miast w Sudetach, które po 1945 r. z wielokrotnością liczbę mieszkańców. Miasto jest miejscowością turystyczną.

Pierwsze wzmianki o wsi **Goszów** pochodzą z 1344 r. Nazwa miejscowości na przestrzeni czasu ulegała zmianom. W literaturze można odnaleźć następujące nazwy: Gumprechtsdorf (1347), Gumprichtsorf (1465), Gumpirsdorf (1476, 1482), Gumpersdorf (1534, 1560, 1571, 1632/1633, 1857), (1631). Gompersdorff (1560, 1617), Gompersdorf (1631, 1743, 1765, 1789, 1801-1945), Goszów (po 1945). Od 1945 roku obowiązuje obecna nazwa Goszów.

W 1347 r. wieś należała do opuszczonych dóbr karpieńskich Tarnmo von Glaubos. Około 1560 r. Goszów wchodził w skład katolickiej parafii w Strachocinie. W XVI w. na

gruntach wsi czynne były kopalnie i kuźnie żelaza. W latach 1625-1641, w czasie wojny trzydziestoletniej wieś musiała płacić kontrybucje wojskom cesarskim i kwaterować żołnierzy. W latach 1684-1867 Goszów należał do klucza Stronie, a w latach 1841-1946 wchodził w skład katolickiej parafii w Strachocinie. Okres rozwoju wsi przypadł na lata 1830-1910, a szczególnie na lata ok. 1870-1910.

Na początku XIX wieku zabudowa wsi rozlokowana była w skupiskach. Składała się ona z zagród dwustronnie zabudowanych oraz o zabudowie szerokofrontowej. W latach 1883-1912 w centrum wsi przy korycie rzeki Białej, znajdowała się zabudowa skupiona i szerokofrontowa, a na wzniesieniach na południe od Białej Łądeckiej położone były znacznie od siebie oddalone okazałe zagrody ułożone w czworobok. Po II wojnie światowej Goszów został zasiedlony, ale powoli wyludniał się. W 1967 r. zachodnia część miejscowości o najgęstszej zabudowie została dołączona do Stronia Śląskiego.

Wieś **Bielice** została założona w 1605 lub 1606 r. w obrębie dóbr kameralnych. W literaturze odnaleźć następujące nazwy: Pillendorf (1606, 1621, 1631, 1653), Neue Bielendorf (1614), Bielendorf (1632/1633), Bielendorfel (1641), Bielendorf vid Neu Gehrsdorf (1765), Billendorf (1789), Bielendorf (1801, 1871-1945), Biela (1970). Od 1973 roku obowiązuje obecna nazwa Bielice.

Początkowo osada związana była z Nowym Gierałtowem i dopiero od 1614 r. stała się odrębną gminą wiejską. Do 1684 r. Bielice należały do dóbr kameralnych, w latach 1684-1867 wchodziły w skład klucza Stronie. Około 1748 roku zabudowa wsi była dość luźna. Stanowiła ją głównie zabudowa szerokofrontowa z nielicznymi zagrodami zabudowanymi z 3 stron. W latach 1824, 1865 i 1883-1912 zabudowa ta przedstawiała się podobnie, z tym że pojawiały się gospodarstwa zabudowane w czworobok. Obecnie zagród tych już nie ma. Zachowały się tylko pojedyncze skromne szerokofrontowe domy, głównie murowane, parterowe z dachami dwuspadowymi, częściowo odeskowane.

W latach 1845-1910 wieś przeżywała szczytowy okres rozwoju i dopiero po 1910 r. nastąpił znaczny spadek liczby ludności. Dalsze wyludnianie się wsi zostało powstrzymane przez powstanie na jej terenie w okresie międzywojennym ważnego ośrodka turystyczno-letniskowego w Górach Bialskich.

Nazwa **Bolesławów** na przestrzeni czasu ulegała zmianom. Od czasu powstania miasto nosiło dwie nazwy: oficjalną - Wilhelmsthal i potoczną - Neustdtel. W literaturze odnaleźć można następujące odmiany tych nazw: Stad St. Wilhelmsthal (1610), Sankt Wilhelmsthal (1620), Wilhelmstadt (1641), Wilhelmssthal (1631), Wilhelmsthal (1631, ok. 1789, 1817-1845, 1871-1945). Neustatel (1631), Neu Stadlin (1641), Neustadtel (ok.

1789, 1841). Od 1945 roku obowiązuje obecna nazwa Bolesławów.

Osadnictwo dotarło w okolice Bolesławowa już w XIV w. i było ono związane z działalnością lokalnych kopalń rud żelaza i kuźnic czynnych w dolinie Kleśnicy oraz na gruntach Strachocina. Z osadnictwem tym późniejsza lokacja miasta nie miała nic wspólnego. W 1578 r. cesarz Rudolf, ordynek górniczy, zalecił założenie wolnego miasta górniczego z urzędem górniczym, usytuowanego w dolinie Białej Łądeckiej lub Morawki. Lokację przeprowadził w 1581 r. ówczesny królewski mincerz Wilhelm von Oppersdorf. Wytyczono rynek i trzy ulice oraz wzniesiono bardzo skromną zabudowę dla gwarków (młodych górników). Zbudowano drewniany kościół.

W 1582 r. powołany został urząd górniczy i władze miejskie. Właściwe prawa miejskie i herb Bolesławów otrzymał w 1584 r. Miasto uzyskało wówczas liczne przywileje, miało własną jurysdykcję i było wolne od powinności. Na początku XVII w. okazało się, że lokalne złoża srebra i rud żelaza są niewielkie, w związku z czym górnictwo podupadło. Na początku XVII wieku miasto zasiedlili rzemieślnicy. Pozycja miasta znacznie zmalała i została osłabiona ostatecznie poprzez działania wojenne w czasie wojny trzydziestoletniej, po której Bolesławów był już tylko małym, rzemieślniczym osiedlem. Około 1665 r. próbowano ożywić górnictwo w okolicy miejscowości, ale szybko tego zaniechano. Do 1684 r. Bolesławów był miastem kameralnym, a od 1684 r., sprzedany Althannom z Międzyzlesia, został włączony do klucza Stronie. Dwukrotnie, w latach 1680 i 1714 miasto nawiedzała zaraza.

Około 1736 r. wykształciła się zabudowa miasta złożona z domów rynkowych drewnianych lub o konstrukcji szkieletowej, jedno- lub dwukondygnacyjnych, z wąskimi elewacjami szczytowymi, z trójkątnymi, często odeskowanymi szczytami i z dachami dwuspadowymi. W 1763 r. spłonęło 8 rynkowych domów, a w 1824 r. pożar strawił 7 drewnianych domów w zachodniej pierzei rynku. Odbudowano je już jako murowane. Część zabudowy Bolesławowa została usunięta ok. 1859 r. również w związku z przebudową układu komunikacyjnego. W rezultacie już w latach sześćdziesiątych XIX w. nie istniały stare, rynkowe domy szczytowe, a ich miejsce zajęły budynki usytuowane w pierzejach rynkowych kalenicowe.

Bolesławów był najmniejszym miastem w prowincji śląskiej. W 1824 r. miasto nawiedził pożar, a w 1833 r. wielka powódź. Sytuacja ekonomiczna miasta nie przedstawiała się dobrze, miasto zostało poważnie zadłużone. Wszystko to sprawiło, że w 1892 r. miasto utraciło prawa miejskie i stało się wsią. Przed ostatecznym upadkiem miejscowość ratowana była głównie przez turystykę. W latach dwudziestych XX w. Bolesławów został odkryty jako miejsce do uprawiania sportów zimowych.

W bezpośrednim sąsiedztwie miejscowości znajdowały się: skocznia narciarska, tory saneczkowe, pólka narciarskie. Po II wojnie światowej Bolesławów podupadł jeszcze bardziej. Po zakończeniu eksploatacji kopalni w Kletnie Bolesławów ponownie stał się letniskiem z zakładowymi ośrodkami wczasowo-kolonijnymi.

Nazwa **Janowa Góra** obowiązuje od 1945 roku. Nazwa miejscowości na przestrzeni czasu ulegała zmianom. W literaturze odnaleźć można następujące nazwy: Sankt Johann, Johannesbergkh (1631), Johannfiberg (1632/1633), Johann berg (1641), Johannsberg (1765), Johannisberg (1789 1801-1857, 1871-1885) Johannesberg (1631, 1867, 1895-1945).

Wieś powstała w latach 1582-1585 jako osada górnicza. Założona została na terenie dóbr kameralnych przez mincerza Wilhelma von Oppersdorf. W 1684 r. cesarska komisja alienacyjna sprzedała wieś Althannom z Międzylesia, którzy dołączyli ją do klucza Stronie. W 1815 r. miejscowość była odrębną gminą wiejską z dobrami sędziowskimi. Do końca 1867 r. miejscowość znajdowała się w ramach klucza Stronie. W XIX w. Janowa Góra stała się miejscowością turystyczną i letniskową ze względu na położenie na drodze ze Stronia na Śnieżnik.

Przemysł na terenie wsi reprezentowany był przez górnictwo, młynarstwo, olejarstwo i przemysł drzewny. Górnictwo na gruntach wsi rozwijało się od lat 70-tych XVI wieku. W czasie wojny trzydziestoletniej poważnie podupadło. Zniszczona została sztolnia Sankt Johann. W latach 1839-1863 ponownie rozpoczęto eksploatację tutejszych złóż rud żelaza, a następnie latach 80-tych XIX wieku. Zakończenie wydobywania rud żelaza nastąpiło w latach 1938-1940. Ponadto funkcjonował we wsi w latach 1789-1845 lokalny przemysł wiejski produkujący na potrzeby mieszkańców wsi oraz przemysł drzewny. Po 1945 r. wieś została zasiedlona tylko częściowo ze względu na małą ilość gruntów ornych, złe warunki glebowo-klimatyczne, zniszczenie lokalnego przemysłu i sąsiedztwo kopalni uranu w Kletnie. Od 1975 Janowa Góra jest przysiółkiem Siennej.

Nowy Gierałtów został założony na terenie dóbr kameralnych w 1581 r. w celu pozyskania drewna. Nazwa miejscowości na przestrzeni czasu ulegała zmianom. W literaturze można odnaleźć następujące nazwy: Gerhardsdorf, Neu lub Klein Gersdorf, Ober Gersdorf, Neugirssdorff (1631) New Gersdorf (1640), Neugorschdorff (1659), Neugarsdorf (1725), Neu Gehrsdorf (1765), Neu Gersdorf (1789, 1801-1817), Neu Gersdorf (1845, 1871-1945).

Założycielem osady był cesarski nadleśniczy Leonhardt von Veldhammer z Ausee. W 1684 r. cesarska komisja alienacyjna sprzedała Nowy Gierałtów Althannom

z Międzyzlesia, którzy włączyli go do klucza Stronie. W XVIII w. przez Nowy Gierałtów prowadziła droga ku granicy z Morawami. Od XIX w. to przejście graniczne straciło na znaczeniu. W ramach klucza Stronie Nowy Gierałtów pozostawał jeszcze w 1867 r.

W latach 1750-1825 zabudowa wsi była dość luźna i najczęściej szerokofrontowa, rzadziej występowały zagrody dwu- lub trójstronnie obudowane. Pod koniec XIX wieku nadal przeważała zabudowa szerokofrontowa. Do dziś zachowały się jedynie pojedyncze budynki mieszkalne szerokofrontowe. Na tle tej zabudowy wyróżniają się domy: nr 3 dawny ośrodek wypoczynkowy „Energomontażowiec” znajdujący się przy drodze do kościoła i dom nr 22 dawny Zakładowy Ośrodek Wypoczynkowy „Łabędzianka” z początku XX w. Ponadto na terenie wsi zachowały się murowane kapliczki przydrożne.

Przemysł na terenie wsi reprezentowały młyny i tartaki. W latach 1789, 1830 i 1845 działały 2 młyny, a w latach 1830 oraz 1845 czynny był tartak. Już w 1830 r. funkcjonowało we wsi leśnictwo, do którego należała księżęca leśniczówka. Po 1945 roku wieś została zasiedlona w niewielkim stopniu. Wieś miała charakter letniskowy, a na jej terenie znajdowały się zakładowe domy wypoczynkowe.

Sienna założona została przed 1560 r. na terenie dóbr kameralnych. Nazwa miejscowości na przestrzeni czasu ulegała zmianom. W literaturze odnaleźć można następujące nazwy: Haindorf (1560), Hegerei am Heuweg (1571), Haidorff (1631), Heydorf, Hewdorf (1631), Hewdorff (1631), Heydorff (1631), Heidorf (1632/1633), Heudorf (1789-1945).

Sienna była początkowo osiedlem górniczym związanym z ośrodkiem górniczym w Janowej Górze. Później wieś nie utrzymała statusu osiedla górniczego i stała się osadą leśną. Na początku wojny trzydziestoletniej wieś została splądrowana przez wojska cesarskie, a w latach 1625-1641 płaciła kontrybucje na ich rzecz i musiała kwaterować żołnierzy. W 1684 r. miejscowość została sprzedana przez cesarską komisję alienacyjną Althannom z Międzyzlesia, którzy dołączyli ją do klucza Stronie. W XIX wieku w okolicy Siennej wydobywane były rudy żelaza, co wpłynęło pozytywnie na rozwój wsi. Lokalny przemysł reprezentowany był przez młynarstwo, przemysł drzewny, górnictwo i hutnictwo. W latach 1743-1845 działały we wsi jeden lub dwa młyny i tartak.

Po 1945 r. wieś została słabo zasiedlona, m.in. ze względu na złe warunki glebowo klimatyczne i upadek lokalnego rzemiosła i przemysłu. Do czasu użytkowania kopalń w sąsiedniej Janowej Górze i w Kletnie, a więc do końca lat pięćdziesiątych ludność Siennej znajdowała w nich zatrudnienie. Po zamknięciu kopalń wieś ostatecznie wyludniła się. W związku z wybudowaniem ośrodka narciarskiego na zboczach Czarnej

Góry w końcu XX wieku wieś zaczęła się ponownie zaludniać i rozbudowywać.

Stara Morawa prawdopodobnie została założona jako osada leśna w związku z działalnością kuźnicy w 1588 r. W literaturze występują następujące nazwy wsi: Klessenmohre (1614), Klessemoraw (1656), Moraw (1631) Mora Dorfel (1632/1633), Mora (1641), Alt Mohrau (1588, 1765, 1789-1945).

Osada powstała na obszarze dóbr kameralnych i miała dostarczać drewno do pobliskiej kuźnicy. W 1684 r. wieś została sprzedana Althannom z Międzylesia, którzy dołączyli ją do klucza Stronie. Po upadku kuźnicy w XVII wieku mieszkańcy Starej Morawy zajmowali się rzemiosłem, które było słabo rozwinięte. W 1840 r. zbudowano na Morawce, na północ od Starej Morawy zaporę wodną. Do 1867 r. wieś należała do klucza Stronie. Po upadku hutnictwa metali przemysł na terenie wsi reprezentowany był w latach 1789-1845 bardzo skromnie przez młyn, piec wapienniczy i 2 tartaki. W latach 1910-1924 tartaki już nie działały, a czynne były piec wapienniczy i młyn.

Okolo 1825 roku zabudowę wsi stanowiły pojedyncze szerokofrontowe budynki. W latach 1883-1912 zabudowa ta przedstawiała się podobnie z tym, że była bardziej przerezzona. Do dziś zachowało się kilka budynków mieszkalnych i mieszkalno-gospodarczych. W południowej części wsi znajduje się budynek z początku XX w., usytuowany po wschodniej stronie drogi do Bolesławowa, u podnóża Suszycy. Dom wyróżnia się drewnianym ryzalitem w elewacji frontowej, który zwieńczony jest trójkątnym, odeskowanym szczytem.

Stary Gierałtów jest jedną z najstarszych wsi we wschodniej części Kotliny Kłodzkiej. Pierwsze wzmianki o Starym Gierałtowie pochodzą z 1346 r. W przeszłości miejscowość zwano: Gegendorf, Geraczdorf (1346), Girhardsdorf (1418), Gerhardsdorf (1418, 1424, 1430, 1478), Girschdorf (przed 1500), Gersdorff uffe Grunde, Gersdorf (1571), Gross Gersdorf, Ober Gersdorf (1581), Alt Girssdorf (1631), Altgirssdorff (1631), Altgarsdorf (1732), Gehrsdorf (1765), Alt Gersdorff uffe Grunde, Alt Gerschdorf (1789, 1801-1817), Alt Gersdorf (1632/1633, 1845-1945). Od 1945 roku obowiązuje obecna nazwa Stary Gierałtów.

Wieś na początku istnienia należała do dóbr karpieńskich przy zamku Karpno, które w tym czasie były własnością Ottona, Reinczka i Nicolausa von Glubos. Po zniszczeniu zamku Karpno w XV wieku należące do niego dobra, w tym Stary Gierałtów, dołączono do dóbr królewskich. Wojna trzydziestoletnia znacznie zubożyła tę dość dużą i stosunkowo bogatą wieś. Trudności wzmogła jeszcze w latach 1625-1641 konieczność płacenia kontrybucji armii cesarskiej. W rezultacie zmalała liczba ludności wsi, a liczne

gospodarstwa były opuszczone. W 1684 r. Stary Gierałtów został sprzedany przez cesarską komisję alienacyjną Althanom z Międzylesia, którzy włączyli go do klucza Stronie. W latach 1789-1814 wieś i dobra sędziowskie, wyłączone z klucza Stronie, pozostawały w rękach hrabiów von Schlabrendorf i dopiero w roku 1830 powróciły do klucza Stronie. Do 1867 r. miejscowość należała do dóbr Stronie. W połowie XIX wieku Stary Gierałtów znalazł się na trasie z Łądką do Puszczy Jaworowej w Górach Bialskich, w związku z czym przez wieś odbywał się ożywiony ruch turystyczny. Stary Gierałtów był siedzibą urzędu gromadzkiego obejmującego do 1905 roku Bielice, Goszów, Nowy Gierałtów i Młynowiec. Lokalny przemysł reprezentowany był w latach 1743-1924 przez młynarstwo, przemysł drzewny i olejarstwo. We wsi czynne były: jeden lub dwa młyny zbożowe, od jednego do 3 tartaków, młyn do mielenia kory dębowej, prasa olejowa, jeden lub dwa młyny olejowe oraz dwie potażarnie. W XVIII wieku wieś zabudowana była dość luźno. Siedlisko wypełniała zabudowa oddalona od rzeki i usytuowana na wzniesieniu na południe od wsi, składająca się głównie przez zagrody na planie litery L, zagrody trójstronnie obudowane o różnych układach i przez zabudowę szerokofrontową. Około 1825 r. zabudowa wsi była dalej dość luźna, z tym, że zagrody dominowały w zachodniej części wsi bliżej Goszowa, a zabudowa szerokofrontowa występowała we wschodniej partii miejscowości bliższej sąsiedniej wsi Nowy Gierałtów. Do 1865 r. zabudowa wsi nieco się zagęściła. W latach 1883-1912 tworzyły ją zagrody, także w czworobok sytuowane w oddaleniu od rzeki oraz pojedyncze budynki, wznoszone także nad samą Białą Łądecką.

Po 1945 r. zabudowa wsi została znacznie przerzedzona, ale i tak zachowała się w znacznie większym stopniu, niż w innych wsiach w południowo wschodniej części hrabstwa. Obecnie istniejąca zabudowa wsi pochodząca z okresu od I połowy XIX w. do początku obecnego stulecia jest stosunkowo skromna i charakterystyczna dla budownictwa Kłodczyzny. Tworzą ją budynki murowane, drewniane murowane z odeskowanymi szczytami. Na tym tle wyróżnia się drewniane murowany dom nr 84 wzniesiony ok. połowy XIX w. Reprezentuje on typ domu z izbą krzyżową. Jest to jedyny tego rodzaju oryginalny budynek na terenie gminy Stronie Śląskie. Na terenie wsi zachowały się kapliczki przy domach o numerach 7, 13, 18, 46 i 88.

4.1. Obiekty nieruchome objęte ochroną prawną

Formami ochrony prawnej zabytków są: wpis do rejestru zabytków, uznanie za pomnik historii, utworzenie parku kulturowego oraz ustalenie ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego.

4.1.1. Obiekty zabytkowe wpisane do rejestru zabytków województwa dolnośląskiego

Rejestr zabytków województwa dolnośląskiego jest prowadzony przez Dolnośląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków we Wrocławiu (Dolnośląski Wojewódzki Konserwator Zabytków, ul. Władysława Łokietka 11, Wrocław).

W rejestrze zabytków nieruchomości województwa dolnośląskiego znajduje się 10 obiektów. Zestawienie obiektów zostało przedstawione w tabeli nr 1.

Tabela nr 1

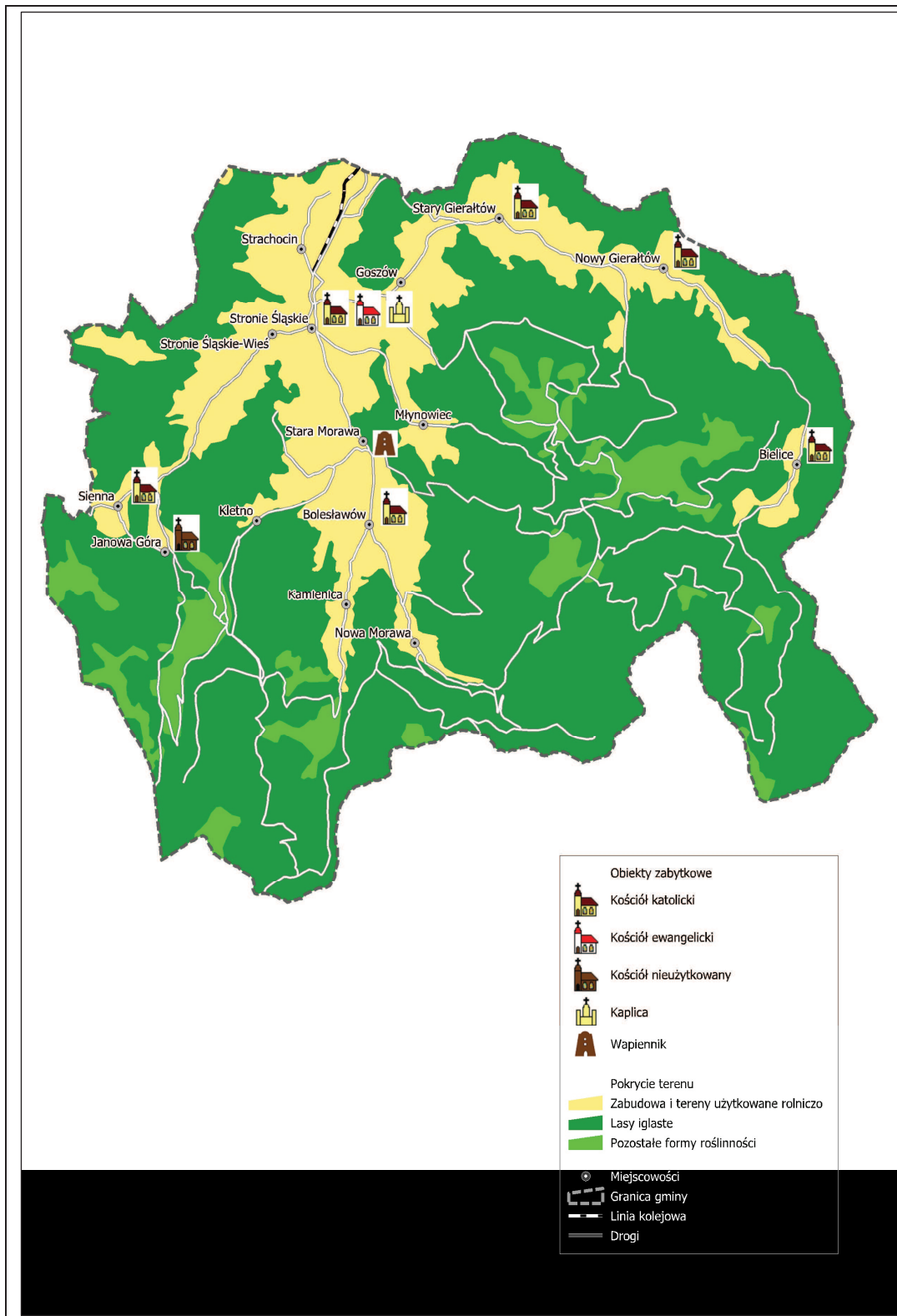
Zestawienie obiektów nieruchomości z terenu Miasta i Gminy Stronie Śląskie wpisanych do rejestru zabytków województwa dolnośląskiego

Lp.	Obiekt	Nr rejestru zabytków wojew. dolnośląskiego	Data wpisu	Adres obiektu
1	kościół filialny p.w. św. Wincentego i Walentego	1221/WŁ	16.06.1987	Bielice
2	kościół parafialny p.w. św. Józefa Oblubieńca	867	5.05.1961	Bolesławów
3	kościół, ob. nieużytkowany	1971	22.12.1971	Janowa Góra
4	kościół parafialny p.w. św. Jana Chrzciciela	869	5.05.1961	Nowy Gieraltów
5	kościół filialny p.w. św. Michała Archanioła	1340/WŁ	14.05.1991	Sienna
6	Wapiennik	755/WŁ	15.12.1980	Stara Morawa
7	kościół filialny p.w. św. Michała Archanioła	2042	25.05.1972	Stary Gieraltów
8	kościół parafialny p.w. NMP Królowej Polski i Św. Maternusa	1979	22.12.1971	Stronie Śląskie, ul. Kościelna
9	kościół ewangelicki, ob. pomocniczy rzym.-kat. p.w. Zmartwychwstania Pańskiego	1339/WŁ	14.05.1991	Stronie Śląskie, ul. Sportowa
10	kaplica p.w. św. Onufrego	1980	22.12.1971	Stronie Śląskie, ul. Kościuszki

Rozmieszczenie geograficzne obiektów zabytkowych zostało przedstawione na mapie nr 1.

Mapa nr 1

Obiekty wpisane do rejestru zabytków województwa dolnośląskiego z obszaru Miasta i Gminy Stronie Śląskie



W dalszej części niniejszego *Programu* przedstawiono krótką, ogólną charakterystykę i informacje o obiektach wraz z fotografiami zabytków wpisanych do rejestru zabytków województwa dolnośląskiego.

Bielice

Kościół rzymsko-katolicki p.w. św. Wincentego i Walentego

Kościół rzymsko-katolicki p.w. św. Wincentego i Walentego został zbudowany na początku XIX wieku. W latach 1830-1845 kościół funkcjonował jako kaplica modlitewna. Później uzyskał status kościoła cmentarnego p.w. Najświętszej Marii Panny z Góry Karmel (Maria vom Berge Karmel). W XX wieku kościół zachował swe wezwanie i uzyskał status kościoła filialnego. W 1939 roku świątynię remontowano. Zostały odrestaurowane freski przez H. Blaschke. W latach 1945-1986 kościół nie był użytkowany. W 1986 roku przeprowadzono kapitalny remont budowli, w trakcie którego osuszono mury, naprawiono dachy, wzmocniono konstrukcję murów, przeprowadzono remont wnętrza i elewacji. Wykonano częściowo prace konserwatorskie. Po remoncie kościół został ponownie poświęcony. Jest to obecnie kościół filialny p.w. św. Wincentego. Kościół zbudowano w stylu późnego baroku. Jest to prosty, orientowany kościół salowy z nieznacznie wyodrębnionym, pięciobocznym zamkniętym prezbiterium. Od zachodu do kościoła przylega czworoboczna wieża, a od południa zakrystia.

adres	Bielice, 57-550 Bielice
rejestr zabytków	A-451221/WŁ z 16 czerwca 1987 r.
działka ewidencyjna	38
właściciel	Parafia w Nowym Gierałtowie p.w. św. Jana Chrzciciela
obecna funkcja obiektu	Sakralny
rodzaj użytkowania	Kultowe
materiał ścian	Ceglane
stan zachowania	Dobry
datowanie	XVII w.



Fot. 1-2 Kościół rzymsko-katolicki p.w. św. Wincentego i Walentego

Bolesławów

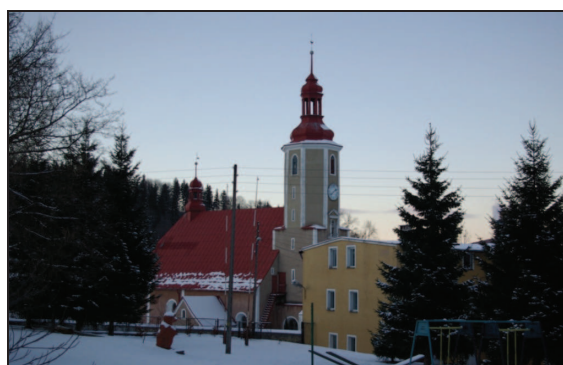
Kościół parafialny p.w. św. Józefa Oblubieńca

Kościół powstał wraz z założeniem miasta. Pierwsze wzmianki o kościele pochodzą z 1598 roku. W latach 1672-1675 wzniesiono nowy, obecny kościół p.w. św. Józefa. Parafia w Bolesławowie powstała dopiero w 1728 r. w wyniku starań kardynała Michaela Friedricha von Althann i objęła swym zasięgiem: Janową Górę, Starą Morawę i Kamienicę. W latach 1841-1946 do parafii oprócz wyżej wymienionych miejscowości należały: Sucha Góra, kolonia Starej Morawy, i Nowa Morawa. Wyłączono z parafii Starą Morawę. Patronat nad kościołem pozostawał w gestii początkowo władców hrabstwa, a później urzędu królewskiego w Kłodzku i od 1684 r. - właścicieli klucza Stronie Śląskie. Zespół kościelny składa się obecnie z kościoła, cmentarza i kaplicy cmentarnej. W XIX wieku składał się Kościoła, cmentarza, plebani oraz szkoły.

W XIX wieku poszczególne części kościoła kilkakrotnie przebudowywano i remontowano. W 1859 r. w wyniku uderzenia pioruna w wieżę sklepienie prezbiterium zostało uszkodzone. Na przestrzeni lat zmianie ulegał także korpus kościoła, wymieniano pokrycie dachu kościoła. Około 1815 r. kościół był kryty gontem, w 1844 r. wymieniono pokrycie części dachu na nowe wykonane z łupków. W 1959 r. kościół był znacznie zniszczony, częściowo zawilgocony i miał zniszczone pokrycie dachowe oraz uszkodzoną stolarkę. Na kalenicy znajdowała się drewniana sygnaturka. Kościół remontowany był od lat 70-tych XX w. Osuszone i wzmocnione zostały mury, przeprowadzono gruntowny remont dachu. W 1987 r. wykonana została konserwacja wnętrza i elementów wyposażenia. Wymieniony został chór.

Obecny wygląd kościoła nawiązuje do wczesnego baroku z silnymi reminiscencjami architektury późnego renesansu. Wyraziły się one przede wszystkim w architekturze pięciobocznego prezbiterium przeprutego ostrołucznymi oknami i wzmocnionego przyporami. Prezbiterium utrzymane zostało w duchu architektury gotyckiej.

adres	57-550 Bolesławów
rejestr zabytków	867 z 5 maja 1961 r.
działka ewidencyjna	14
właściciel	Parafia p.w. św. Józefa Oblubieńca w Bolesławowie
obecna funkcja obiektu	Sakralne
rodzaj użytkowania	Kultowe
materiał ścian	Ceglane
stan zachowania	Dobry
datowanie	XVII w.



Fot.3-4 Kościół parafialny p.w. św. Józefa Oblubieńca w Bolesławowie

Janowa Góra

Kościół, obecnie nieużytkowany

Pierwotnie na ogrodzonym cmentarzu we wsi Janowa Góra zbudowano dzwonnice. W 1752 r. wzniesiono drewnianą kaplicę. Świątynia ta określana jako kościół cmentarny lub kaplica cmentarna została zburzona w 1826 r. Na jej miejscu wzniesiono murowany kościół cmentarny, który przetrwał do chwili obecnej. Kościół ten był w 1845 r. określany także jako kaplica modlitewna. W 1878 r. zbudowano sygnaturkę, na której zawieszono stare dzwony cmentarne. Jest to obecnie nieczynny kościół filialny należący do parafii w Stroniu Śląskim.

Późnobarokowy kościół jest skromną, małą, salową budowlą z półkoliście zamkniętym i niewyodrębnionym prezbiterium. Bryła budynku jest zwarta, nakryta dachem dwuspadowym z półstożkową połącią nad prezbiterium. Na dachu znajduje się sygnaturka z prześwietem, nakryta ostrosłupowym hełmem. Przy wschodniej elewacji prezbiterium znajduje się zakrystia z dachem dwuspadowym i odeskowanym, trójkątnym szczytem. Fasada zwieńczona trójkątnym szczytem. Elewacje rozczłonkowane regularnie rozłożonymi otworami.

adres	57-550 Janowa Góra
rejestr zabytków	1971 z 22 grudnia 1961 r.
działka ewidencyjna	15/1
właściciel	Parafia rzymsko-katolicka pw. Matki Bożej Królowej Polski i św. Maternusa w Stroniu Śląskim
obecna funkcja obiektu	Sakralna
rodzaj użytkowania	Kultowe
materiał ścian	Ceglane
stan zachowania	Zły
datowanie	XVIII/XIX w.



Fot.5-6. Kościół w Janowej Górze

Nowy Gierałtów

Kościół parafialny p.w. św. Jana Chrzciciela

Kościół został zbudowany w 1619 r. jako świątynia ewangelicka. W ręce katolików trafiła już w 1623 roku i została dołączona do parafii w Strachocinie. W 1718 r. na życzenie mieszkańców Nowego Gierałtowa erygowano tu nową parafię, którą w 1799 r. powiększono o część Starego Gierałtowa. W latach około 1841-1946 do parafii tej należały także: Bielice oraz gospodarstwa rozrzucone nad Białą Łądecką. Na początku XX wieku patronat nad kościołem sprawowali książęta von Preussen z Kamieńca, właściciele klucza Stronie. W latach 80-tych XX wieku kościół należał do parafii w Stroniu Śląskim, a w 1989 r. ponownie erygowano w Nowym Gierałtowie parafię.

Kościół położony jest na zachodnim krańcu wsi, na północ od głównej drogi wiejskiej. Budynek kościoła usytuowany jest na wzniesieniu.

Świątynia w Nowym Gierałtowie jest budowlą barokową. Najstarszą częścią kościoła jest prezbiterium wzniesione w 1619 r. Jest ono pięciobocznie zamknięte i pozbawione przypór. Świątynia nakryta jest pięciopłatowym dachem. Okna prezbiterium są ostrołukowe i osadzone w półkolistych niszach. Nowsza część kościoła z lat 1715 i 1734 utrzymana jest także w stylu barokowym. Korpus kościoła pokryty jest dachem trójspadowym. Fasada główna świątyni jest trójosiowa, symetryczna. W osi środkowej umiejscowiony jest portal, blendy, nisza i okna w elewacji wieży. Elewacje boczne są trójosiowe, rozczłonkowane podziałem ramowym. Okna rozłożone są symetrycznie w każdej z osi, poniżej okien znajdują się okulusy. Zakrystia dołączona jest do kościoła od strony północnej. Jest ona dwukondygnacyjna, nakryta dachem dwupołaciowym. Wyposażenie kościoła pochodzi z XVII-XX w.

Prace remontowe w budynku prowadzone były w latach 1770-1783, 1842-1869, 1976 i 1987 r. W 1987 r. wzmocniono konstrukcję murów, wymieniono dach, przeprowadzono niwelację otoczenia. Wykonano też prace restauratorskie.

adres	57-550 Nowy Gieraltów
rejestr zabytków	869 z 5 maja 1961 r.
działka ewidencyjna	12
właściciel	Parafia rzymsko-katolicka pw. św. Jana Chrzciciela w Nowym Gieraltowie
obecna funkcja obiektu	Sakralna
rodzaj użytkowania	Kultowe
materiał ścian	Ceglane
stan zachowania	Dobry
datowanie	XVII w.



Fot. 7-8. Kościół parafialny pw. św. Jana Chrzciciela w Nowym Gieraltowie

Sienna

Kościół filialny p.w. św. Michała Archanioła

Kościół p.w. św. Michała określany był dawniej jako kościół cmentarny, kaplica modlitewna (1845) lub też jako kaplica cmentarna (1902). Jest to obecnie nieczynny kościół filialny należący do parafii w Stroniu Śląskim.

Późnobarokowy kościół wzniesiony w latach 1789-1841, usytuowany w dolnej części wzniesienia jest skromną, małą, salową budowlą z półkoliście zamkniętym i niewyodrębnionym prezbiterium. Bryła budynku zwarta nakryta dachem dwuspadowym z półstożkową połacią nad prezbiterium. Na dachu ośmioboczna sygnaturka z prześwitem, nakryta ostrosłupowym hełmem. Przy zachodniej elewacji prezbiterium zakrystia z dachem dwuspadowym. Fasada zwieńczona trójkątnym szczytem. Elewacje rozczłonkowane otworami.

adres	57-550 Nowy Gieraltów
rejestr zabytków	1340/WŁ z 14 maja 1991 r.
działka ewidencyjna	26
właściciel	Parafia Matki Bożej Królowej Polski i św. Maternusa w Stroniu Śląskim
obecna funkcja obiektu	Sakralna
rodzaj użytkowania	Kultowe
materiał ścian	Ceglane
stan zachowania	Dobry
datowanie	XVII w.



Fot.9-10. Kościół filialny p.w. św. Michała Archaniola w Siennej

Stara Morawa

Wapiennik

Zabytkowy wapiennik „Łaskawy Kamień” to obiekt o fascynującym rodowodzie historycznym. Wybudowany został według projektu słynnego architekta niemieckiego Karla Friedricha Schnikla. Do roku około 1920 r. wapiennik służył do wypalania wapnia. Zasada działania pieca została opracowana specjalnie na ten cel przez znanego konstruktora pieców hrabiego Rumforda.

W latach 1914-1978 wapiennik ulegał stopniowemu zniszczeniu. W 1978 roku rodzina Rybczyńskich podniosła obiekt z ruiny, dobudowując na pozostałościach

fundamentów i murów wapiennika część mieszkalną i atelier.

Obecnie obiekt jest siedzibą stowarzyszenia Niemiecko-Polskiego „Wapiennik Gnadenstein”, Polskiego Stowarzyszenia Muzeum „Wapiennik” i redakcji kwartalnika artystyczno - regionalnego „Stronica Śnieżnika”.

adres	Zlokalizowany w Starej Morawie, przy drodze do Jaskini Niedźwiedziej w Kletnie, 57-550 Stara Morawa
rejestr zabytków	775/WŁ z 15 grudnia 1980 r.
działka ewidencyjna	149
właściciel	Skarb Państwa
obecna funkcja obiektu	Wapiennik
rodzaj użytkowania	Inne
materiał ścian	Kamienne
stan zachowania	Dobry
datowanie	XVIII w.



Fot. 11-12. Wapiennik w Starej Morawie

Stary Gieratów

Kościół filialny p.w. św. Michała Archanioła

W 1798 roku w Starym Gieratowie zbudowano we wsi kościół, który w 1845 r. został określony jako kaplica modlitewna należąca do parafii w Strachocinie. Obecnie jest to kościół filialny p.w. św. Michała Archanioła, należący do parafii w Nowym Gieratowie. W trakcie remontu przeprowadzonego przed 1987 r. częściowo zrekonstruowano drewniany chór oraz wykonano na sklepieniu współczesne malowidło ze sceną Ukrzyżowania w stylu neoromańskim. Kościół jest położony na południe od głównej drogi wiejskiej na niewielkim wzniesieniu. Późnobarokowy kościół wzniesiony w Starym Gieratowie reprezentuje tradycyjny typ świątyni wiejskiej. Jest to budynek murowany i otynkowany. Kościół założony jest na rzucie prostokąta. Od strony wschodniej

zakończony jest półkolistym prezbiterium. Prezbiterium oświetlone jest dwoma oknami i nakryte dachem półstożkowym. Dach prezbiterium łączy się z dwuspadowym dachem korpusu głównego. W osi głównej fasady znajduje się wysunięta wysoka i nieproporcjonalna wieża. Jest ona zwieńczona trójkątnym szczytem i nakryta cebulastym. Elewacje kościoła rozczłonkowane podziałem ramowym łączącym się z gzymsami koronującymi prezbiterium, nawę i wieżę. W korpusie głównym znajdują się otwory symetrycznie rozłożone otwory okienne zamknięte półkoliście. W wieży znajdują się okna półkoliście zamknięte, prostokątne, nisza oraz portal.

adres	57-550 Stary Gieraltów
rejestr zabytków	775/WŁ z 15 grudnia 1980 r.
działka ewidencyjna	348
właściciel	Parafia św. Jana Chrzciciela w Nowym Gieraltowie
obecna funkcja obiektu	Sakralna
rodzaj użytkowania	Kultowe
materiał ścian	Ceglane
stan zachowania	Dobry
datowanie	XVIII w.



Fot. 13-14. Kościół filialny p.w. św. Michała Archanioła w Starym Gieraltowie

Stronie Śląskie

Kościół parafialny p.w. NMP Królowej Polski i Św. Maternusa

Pierwsze wzmianki o parafii pochodzą z 1264 roku, natomiast o kościele z 1285 roku. W latach 1560 i 1631 kościół nosił wezwanie Św. Maternusa. Na przestrzeni lat był przejmowany przez protestantów. Ostatecznie kościół powrócił do katolików w 1623 roku. Kościół usytuowany był dawniej na południowym krańcu Strachocina, a obecnie w wyniku przekształceń układów przestrzennych Strachocina i Stronia oraz ze względu na utworzenie nowego ośrodka miejskiego znalazł się w jego centrum. Główne wejście na teren kościelny prowadzi od strony ulicy Kościelnej, wybrukowanej granitową kostką.

Obecny kościół parafialny p.w. Matki Bożej Królowej Polski i św. biskupa Maternusa powstał w 1732 r. lub wzniesiono go w 2 połowie XVIII wieku. Kościół został powiększony i wyposażony w latach 1811-1816, w czasach gdy klucz Stronie należał do Mutiusów. Zapewne dla upamiętnienia znaczącego udziału w rozbudowie i modernizacji świątyni rodu Mutiusów umieszczono ponad portalem w elewacji wieży herb tej rodziny i datę 1816. Następnie kościół remontowano. W latach sześćdziesiątych XIX w. dostawiono do obu naw bocznych dwie identyczne neogotyckie kruchty ze schodkowymi szczytami. W latach 1907-1908 zmieniono pokrycie dachu z gontowego na łupkowe. Gruntowną renowację kościoła przeprowadzono w latach 1914-1915. Współcześnie kościół był remontowany w latach 1970 i 1978, 1984 i 1987. W 1984 r. przeprowadzono remont bieżący, a w 1987 był on bardziej gruntowny. Wyremontowano elewacje, pokryto dachy blachą, wykonano obróbki blacharskie, odwodniono teren przy kościele i naprawiono mur kościelny.

Kościół jest orientowany. Zbudowany został w stylu barokowym. Jest to budowla bazylikowa składająca się z trzech naw: nawy głównej wyższej od dwóch naw bocznych, nakrytej dachem dwuspadowym i zamkniętej półkolistym prezbiterium oraz dwóch naw bocznych, nakrytych dachem pulpitowym. W nawach symetrycznie rozłożone są otwory okienne zamknięte półkoliście oraz eliptyczne okulusy. Rzut poziomy głównej części kościoła z uwypukloną absydą (prezbiterium) zawiera się zasadniczo w obrysie prostokąta. Na osi fasady dostawiono wieżę z dwiema niskimi, towarzyszącymi jej przybudówkami. Wieżę zwieńczono cebulasty hełmem. Portal w elewacji wieży jest skromny, zamknięty łukiem pełnym. Obecnie zachowane wyposażenie kościoła pochodzi z XVIII-XIX w.

adres	ul. Kościelna 3, 57-550 Stronie Śląskie
rejestr zabytków	1979 z 22 grudnia 1971 r.
działka ewidencyjna	348
właściciel	Parafia rzymsko-katolicka pw. Matki Bożej Królowej Polski i św. Maternusa w Stroniu Śląskim
obecna funkcja obiektu	Sakralna
rodzaj użytkowania	Kultowe
materiał ścian	Ceglane
stan zachowania	Dobry
datowanie	XVIII w.



Fot. 15-16. Kościół parafialny p.w. NMP Królowej Polski i Św. Maternusa

Kościół ewangelicki, ob. pomocniczy rzym.-kat. p.w. Zmartwychwstania Pańskiego

Kościół usytuowany jest na łagodnym wzniesieniu u zbiegu ulic Turystycznej i T. Kościuszki ujętego ulicami Turystyczną i T. Kościuszki na południowy-zachód od pałacu.

Kościół zbudowany został w stylu neoromańskim z elementami neogotyku bazującego na wczesnym gotyku. Kościół jest budowlą murowaną, otynkowaną, niezorientowaną. Budowla założona jest na planie litery T z niewyodrębnionym, zamkniętym prosto prezbiterium, włączonym w linię sąsiadujących aneksów. Wieża z iglicą, w której znajdują się otwory okienne zwieńczona została nad prezbiterium. Przed fasadą usytuowano kruchtę założoną na planie prostokąta, do której prowadzą kamienne schody. Główny korpus kościoła podtrzymywany jest przez podpory.

adres	ul. Sportowa, 57-550 Stronie Śląskie
rejestr zabytków	1339/WŁ z 14 maja 1991 r.
działka ewidencyjna	502/2
właściciel	Parafia rzymsko-katolicka pw. Matki Bożej Królowej Polski i św. Maternusa w Stroniu Śląskim
obecna funkcja obiektu	Sakralna
rodzaj użytkowania	Kultowe
materiał ścian	Ceglane
stan zachowania	Dobry
datowanie	XX w.



Fot. 15-16. Kościół ewangelicki, ob. pomocniczy rzym.-kat. p.w. Zmartwychwstania Pańskiego oraz słup wotywny

Kaplica p.w. św. Onufrego

Kaplica została wzniesiona w 1735 roku z fundacji właściciela dóbr Johanna Oliwiera hrabiego von Wallis. Otrzymała wezwanie św. Onufrego. Około 1740 roku msze w kaplicy odbywały się codziennie. W latach 1789-1830 kaplica funkcjonowała jako kaplica dworska oraz jako kościół filialny. Nabożeństwa odbywały się w kaplicy do I połowy XX wieku.

Kaplica znajduje się na południe od zespołu pałacowego i jest usytuowana na wysokim brzegu Morawki, nieopodal ulicy Kościuszki. Obecnie bezpośrednio graniczy z boiskiem sportowym miejscowego klubu.

Do kaplicy prowadziła lipowa aleja. W okresie międzywojennym budynek obsadzono drzewami, tworząc niewielki park, częściowo do dziś zachowany. Kaplica została wzniesiona w stylu wczesnego baroku. Kaplica jest nieorientowana. Budowla składa się z ośmiobocznego korpusu i prostokątnej dwukondygnacyjnej przybudówki. Główne wnętrze kaplicy nakryto kopułą, nad którą założono ośmiopłaciowy dach z latarnią i hełmem. Dwukondygnacyjna przybudówka zawierająca zakrystię i empore, nakryta została dachem łamanym z sygnaturką zwieńczoną cebulastym hełmem. W wieżyczce zawieszony był dzwon z 2 inskrypcjami odnoszącymi się do ludwisarza i fundatora budowli. Dzwon ten ozdobił wizerunek św. Onufrego i herb Wallisów. Pokrycie dachowe tworzył łupek położony na gonce. Cokół budynku wewnątrz i na zewnątrz oblicowany był ciosami piaskowca. Elewacje budynku rozczłonkowano podziałem ramowym. W poszczególnych tak wydzielonych partiach ścian umieszczono półkoliście zamknięte blendy oraz okna zakończone otynkowymi opaskami.

Obecnie kaplica znajduje się częściowo na boisku sportowym. Stan techniczny budynku jest bardzo zły. Runęły dachy, stropy i sklepienia. Kopuła nad główną częścią

budynku jest zniszczona i grozi zawaleniem. Uszkodzeniu uległa też część murów. Zniszczona została kamieniarka. Zachowały się tylko mury obwodowe.

adres	ul. Kościuszki, 57-550 Stronie Śląskie
rejestr zabytków	1980 z 22 grudnia 1980 r.
działka ewidencyjna	540
właściciel	Parafia rzymsko-katolicka pw. Matki Bożej Królowej Polski i św. Maternusa w Stroniu Śląskim
obecna funkcja obiektu	Sakralna
rodzaj użytkowania	Kultowe
materiał ścian	Ceglane
stan zachowania	Zły
datowanie	XVIII w.



Fot. 15-16. Kaplica p.w. św. Onufrego

4.1.2. Obiekty uznane za pomniki historii i parki kulturowe

Na terenie Miasta i Gminy Stronie Śląskie nie znajdują się obiekty wpisane na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Przyrodniczego Ludzkości UNESCO, jak również uznanych przez Prezydenta RP za Pomnik Historii. Na obszarze gminy nie funkcjonuje także park kulturowy.

4.1.3. Ochrona ustalona w *Miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego dla miasta i gminy Stronie Śląskie*

Uchwałą nr XXXIX/337/06 Rady Miejskiej w Stroniu Śląskim z dnia 31 marca 2006 r. przyjęto *Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla miasta i gminy Stronie Śląskie*. W *Planie* wyróżniono tereny podlegające ochronie prawnej w zakresie środowiska kulturowego: obiekty zabytkowe wpisane do rejestru zabytków, strefę „A” ochrony konserwatorskiej, strefę „B” ochrony konserwatorskiej, strefę „K” ochrony

krajobrazu, dominanty architektoniczne, zabytkowe parki, zabytkowe aleje i szpalery, stanowiska archeologiczne, strefę „W” ochrony archeologicznej oraz strefę „OW” obserwacji archeologicznej.

Strefą **ściśle**j ochrony konserwatorskiej „A” objęte są:

1. kościół filialny p.w. św. Wincentego wraz z otoczeniem oraz sąsiadującą od północy parcelą z domem nr 3 w Bielicach,
2. układ urbanistyczny Bolesławowa,
3. grupa figuralna „Ogrójec” na stoku góry Zawady w Bolesławowie,
4. kościół filialny p.w. św. Jana Chrzyciela, cmentarz i budynek nr 3 - ośrodek wypoczynkowy „Energomontażowiec” w Nowym Gierałtowie,
5. kościół filialny wraz z najbliższym otoczeniem w Siennej,
6. kościół filialny p.w. św. Jana Nepomucena wraz z cmentarzem w Janowej Górze,
7. kościół filialny p.w. św. Michała Archanioła wraz z najbliższym otoczeniem w Starym Gierałtowie,
8. kościół parafialny wraz z cmentarzem w Stroniu Śląskim,
9. pałac z parkiem i folwarkiem oraz teren z kościołem ewangelickim i cmentarzem w Stroniu Śląskim.

Dla terenów, położonych w strefie ścisłej ochrony konserwatorskiej „A” obowiązują następujące ustalenia:

- zachowanie historycznego układu przestrzennego, tj. rozplanowania dróg, ulic, placów, linii zabudowy, kompozycji wewnątrz urbanistycznych i kompozycji zieleni,
- konserwacja zachowanych elementów zabytkowych,
- odtwarzanie zniszczonych, istotnych dla układu przestrzennego elementów,
- dostosowanie nowej zabudowy do historycznej kompozycji przestrzennej w zakresie sytuacji, skali, bryły, podziałów architektonicznych, proporcji powierzchni murów, otworów okiennych i drzwiowych oraz nawiązaniem form współczesnych do lokalnej tradycji architektonicznej,
- usunięcie elementów zniekształcających historyczne założenie oraz elementów dysharmonizujących,
- podtrzymanie funkcji historycznie utrwalonych,
- dostosowanie współczesnych funkcji do wartości zabytkowych zespołu i jego poszczególnych obiektów przez nawiązanie do programu historycznego,
- zakaz wykorzystania poddaszy na cele mieszkalne,
- zakaz przeprowadzania połączeń dachowych lukarnami, facjatami, oknami połaciowymi,
- konsultowanie oraz uzyskanie uzgodnienia Służby Ochrony Zabytków w stosunku do wszelkich zmian formy własności i podziałów nieruchomości, zmian funkcji oraz przebudowy, rozbudowy i remontów wszystkich obiektów znajdujących się

w strefie, a także uzgodnienie wszelkich zamierzeń inwestycyjnych na terenie strefy.

Strefą **ochrony konserwatorskiej „B”** objęte są:

1. kaplica domkowa oraz zagroda nr 7 w Goszowie;
2. skupiska dawnej zabudowy w Starym Gieraltowie;
3. skupisko zabudowy w Strachocinie;
4. część miasta Stronie Śląskie z zabytkową zabudową przy ulicach Górnej, Kościelnej, T. Kościuszki, A. Mickiewicza, Szkolnej, Polnej i osiedle Morawka;
5. zespół dworca PKP w Stroniu Śląskim;
6. teren stacyjny z wieżą ciśnień w Stroniu Śląskim;
7. wschodnia część wsi Stronie Śląskie z zabytkową zabudową.

Dla terenów położonych w strefie ochrony konserwatorskiej „B” obowiązują następujące ustalenia:

- zachowanie oraz eksponowanie zasadniczych elementów historycznego rozplanowania i układu przestrzennego,
- restauracja i modernizacja techniczna obiektów o wartościach zabytkowych z dostosowaniem współczesnej funkcji do wartości obiektu,
- dostosowanie nowej zabudowy do historycznej kompozycji urbanistycznej w zakresie rozplanowania, skali i bryły zabudowy, przy założeniu harmonijnego współistnienia elementów kompozycji historycznej i współczesnej,
- usunięcie lub odpowiednia przebudowa obiektów dysharmonizujących,
- zaznaczanie śladów nieistniejących fragmentów historycznej kompozycji przestrzennej,
- konsultowanie oraz uzyskanie uzgodnienia Służby Ochrony Zabytków wszelkich działań inwestycyjnych w zakresie: przebudowy i rozbudowy, a także zmiany funkcji obiektów posiadających wysokie wartości kulturowe, budowy nowych obiektów kubaturowych, zmian historycznie ukształtowanych wnętrz urbanistycznych oraz prowadzenia wszelkich prac ziemnych.

Strefą **ochrony krajobrazu „K”** objęte są: Bielice bez dawnej kolonii Nowe Bielice, Bolesławów, Goszów, Kamienica, Kletno, Młynowiec (teren dawnej wsi), Nowa Morawa, Nowy Gieratów, Sienna, Stara Morawa, Stary Gieratów, Strachocin, Stronie Śląskim Miasto oraz Stronie Śląskie Wieś.

Dla terenów położonych w strefie ochrony krajobrazu „K” obowiązują następujące ustalenia:

- restauracja lub częściowe odtwarzanie zabytkowych elementów krajobrazu

- urządzonego,
- konserwacja krajobrazu przyrodniczego związanego przestrzennie z historycznym założeniem urbanistycznym,
 - likwidacja elementów dysharmonizujących,
 - rekultywacja zniszczonych fragmentów strefy,
 - wprowadzanie nowych elementów krajobrazowych podnoszących estetyczne wartości tych terenów i podkreślających ich związek przestrzenny z historycznym założeniem urbanistycznym,
 - zwiększanie i wprowadzanie nowych funkcji ogólnospołecznych pod warunkiem należytego zabezpieczenia wartości tych terenów przed zniszczeniem lub zniekształceniem, przede wszystkim w odniesieniu do terenów mających charakter pomników historii.

Strefą **ochrony ekspozycji „E”**, objęto:

1. część Młynowca,
2. część Bolesławowa.

Dla terenów położonych w strefie ochrony ekspozycji „E” obowiązują następujące ustalenia:

- forma dachu dwuspadowa o nachyleniu połaci dachowych 35°-45° o pokryciu ceramicznym,
- ograniczenie wysokości nowo wznoszonych obiektów mieszkalnych do dwóch kondygnacji naziemnych, w tym poddasze użytkowe w dachu stromym.

Ponadto w *Miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego dla miasta i gminy Stronie Śląskie* ustanowiono, że dla **obiektów posiadających wysokie wartości kulturowe**, tj. zabytków objętych wojewódzką ewidencją zabytków, wszelkie prace budowlane oraz zmiana funkcji wymagają uzgodnienia Konserwatora Zabytków.

Wyniki analizy postanowień służących ochronie i opiece nad zabytkami zapisanych w *Miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego dla miasta i gminy Stronie Śląskie* w odniesieniu do poszczególnych miejscowości gminy zostały przedstawione w tabeli nr 2.

Tabela nr 2

Ustalenia Miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla miasta i gminy Stronie Śląskie w odniesieniu do poszczególnych miejscowości gminy

Miejscowość	Strefa ochrony konserwatorskiej	Chronione obiekty i obszar
Bielice	1. A 2. K	1. kościół filialny p.w. św. Wincentego wraz z otoczeniem oraz sąsiadującą od północy parcelą z domem nr 3 2. wieś bez dawnej kolonii Nowe Bielice
Bolesławów	1. A 2. B 3. K 4. E	1. układ urbanistyczny Bolesławowi 2. grupa figuralna „Ogrójec” na stoku góry Zawady 3. cały obszar wsi 4. część wsi
Goszów	1. B 2. OW 3. K	1. kaplica domkowa oraz zagroda nr 7 2. wieś w granicach nowożytnego siedliska miejscowości o średniowiecznej metryce 3. cały obszar wsi
Janowa Góra	1. A	1. kościół filialny p.w. św. Jana Nepomucena wraz z cmentarzem
Kamienica	1. K	1. cały obszar wsi
Kletno	1. W 2. K	1. Jaskinia Niedźwiedzia w Kletnie (stanowisko nr 2/2 obszar AZP 97-27) 2. cały obszar wsi
Młynowiec	1. K 2. E	1. teren dawnej wsi 2. część wsi
Nowa Morawa	1. K	1. cały obszar wsi
Nowy Gierałtów	1. A 2. K	1. kościół filialny p.w. św. Jana Chrzyciela, cmentarz i budynek nr 3 – ośrodek wypoczynkowy „Energomontażowiec” 2. cały obszar wsi
Rogóżka	1. W 2. OW	1. Jaskinia Niedźwiedzia w Kletnie (stanowisko nr 2/2 obszar AZP 97-27) 2. wieś w granicach nowożytnego siedliska miejscowości o średniowiecznej metryce
Sienna	1. A 2. K	1. kościół filialny wraz z najbliższym otoczeniem 2. cały obszar wsi
Stara Morawa	1. OW 2. K	1. folwark w północnej części wsi, na terenie którego była w średniowieczu czynna kuźnica 2. cały obszar wsi
Stary Gierałtów	1. A 2. B 3. OW 4. K	1. kościół filialny p.w. św. Michała Archanioła wraz z najbliższym otoczeniem 2. skupiska dawnej zabudowy 3. wieś w granicach nowożytnego siedliska miejscowości o średniowiecznej metryce 4. cały obszar wsi
Strachocin	1. B 2. OW 3. K	1. skupisko zabudowy 2. wieś w granicach nowożytnego siedliska miejscowości o średniowiecznej metryce 3. cały obszar wsi

Miejscowość	Strefa ochrony konserwatorskiej	Chronione obiekty i obszar
Stronie Śląskie	1. A 2. A 3. B 4. B 5. B 6. OW 7. K	1. kościół parafialny wraz z cmentarzem 2. pałac z parkiem i folwarkiem oraz teren z kościołem ewangelickim i cmentarzem 3. zabytkowa zabudowa przy ulicach Górnej, Kościelnej, T. Kościuszki, A. Mickiewicza, Szkolnej, Polnej i osiedle Morawka 4. zespół dworca PKP 5. teren stacyjny z wieżą ciśnień 6. miasto w granicach nowożytnego siedliska miejscowości o średniowiecznej metryce 7. cały obszar miasta
Stronie Śląskie-Wieś	1. B 2. OW 3. K	1. wschodnia część wsi z zabytkową zabudową 2. wieś w granicach nowożytnego siedliska miejscowości o średniowiecznej metryce 3. cały obszar wsi

4.1.4. Zabytki ujęte w gminnej ewidencji zabytków

Jednym z obowiązków nałożonych przez ustawę na gminy jest: „uwzględnienie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska”. Temu zadaniu ma służyć gminna ewidencja zabytków, o której jest mowa w art. 22 (pkt. 4) *ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*: „Wójt (burmistrz, prezydent miasta) prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomości z terenu gminy, objętych wojewódzką ewidencją zabytków”.

Zestawienie zabytków ujętych w gminnej ewidencji zabytków zostało przedstawione w załączniku nr 1.

4.2. Zabytki ruchome wpisane do rejestru zabytków

Zgodnie z art. 3 pkt. 3) *ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* zabytkiem ruchomym jest rzecz ruchoma, jej część lub zespół rzeczy ruchomych, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Zabytek ruchomy jest wpisywany do rejestru na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków na wniosek właściciela tego zabytku (art. 10 *ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*). Wojewódzki konserwator zabytków może wydać z urzędu decyzję o wpisie zabytku ruchomego do

rejestr w przypadku uzasadnionej obawy zniszczenia, uszkodzenia lub nielegalnego wywiezienia zabytku za granicę albo wywiezienia za granicę zabytku o wyjątkowej wartości historycznej, artystycznej lub naukowej. Do rejestru nie wpisuje się zabytku wpisanego do inwentarza muzeum lub wchodzącego w skład narodowego zasobu bibliotecznego (art. 11 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami).

4.3. Zabytki archeologiczne wpisane do rejestru zabytków

Zgodnie z art. 3 pkt. 4) ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, zabytkiem archeologicznym jest zabytek nieruchomy, będący powierzchniową, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem.

Na terenie Miasta i Gminy Stronie Śląskie występują stanowiska archeologiczne:

1. nr 1/4 obszar AZP 98-27 w Bolesławowie,
2. nr 2/2 obszar AZP 98-27 (Jaskinia Niedźwiedzia) w Kletnie,
3. nr 1/1 (bez lokalizacji) w Kletnie;
4. nr 1/1 obszar AZP 97-28 w Nowym Gierałtowie,
5. nr 1/2 obszar AZP 97-26 w Rogóźnie,
6. nr 1/3 obszar AZP 98-27 (Kuźnia) w Starej Morawie,
7. nr 2/2 obszar AZP 97-27 w Starym Gierałtowie,
8. nr 1/3 obszar AZP 97-27 w Stroniu Śląskim Wsi,
9. nr 1/1 obszar AZP 97-27 w Stroniu Śląskim Wsi.

Dla stanowisk archeologicznych obowiązują następujące ustalenia:

1. wymóg uzgadniania wszelkich zamierzeń inwestycyjnych ze Służbą Ochrony Zabytków,
2. wykonywanie ewentualnych prac ziemnych w obrębie i w bezpośrednim sąsiedztwie stanowisk archeologicznych jedynie po przeprowadzeniu ratowniczych badań archeologicznych za zezwoleniem konserwatorskim na prace archeologiczne i wykopaliskowe,
3. finansowanie ratowniczych badań konserwatorskich przez inwestora.

Na obszarze Miasta i Gminy Stronie Śląskie zgodnie z zapisami *Miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla miasta i gminy Stronie Śląskie* utworzono strefę „W” ochrony archeologicznej oraz strefę „OW” obserwacji archeologicznej.

Strefą **ochrony archeologicznej „W”** objęte są:

1. Jaskinia Niedźwiedzia w Kletnie (stanowisko nr 2/2 obszar AZP 97-27),
2. Jaskinia w Rogóźnie (stanowisko nr 1/2 obszar AZP 97-26).

Strefą **obserwacji archeologicznej „OW”** objęte są:

1. wieś Goszów w granicach nowożytnego siedliska miejscowości o średniowiecznej metryce,
2. wieś Rogózka w granicach nowożytnego siedliska miejscowości o średniowiecznej metryce,
3. folwark w północnej części wsi Stara Morawa, na terenie którego była w średniowieczu czynna kuźnica,
4. wieś Stary Gierałtów w granicach nowożytnego siedliska miejscowości o średniowiecznej metryce,
5. wieś Strachocin w granicach nowożytnego siedliska miejscowości o średniowiecznej metryce,
6. Stronie Śląskie Miasto w granicach nowożytnego siedliska miejscowości o średniowiecznej metryce,
7. Stronie Śląskie Wieś w granicach nowożytnego siedliska miejscowości o średniowiecznej metryce.

4.4. Zasoby muzealne

Na terenie Miasta i Gminy Stronie Śląskie nie funkcjonują muzea eksponujące dziedzictwo kulturowe.

5. Cele i planowane działania w zakresie opieki nad zabytkami

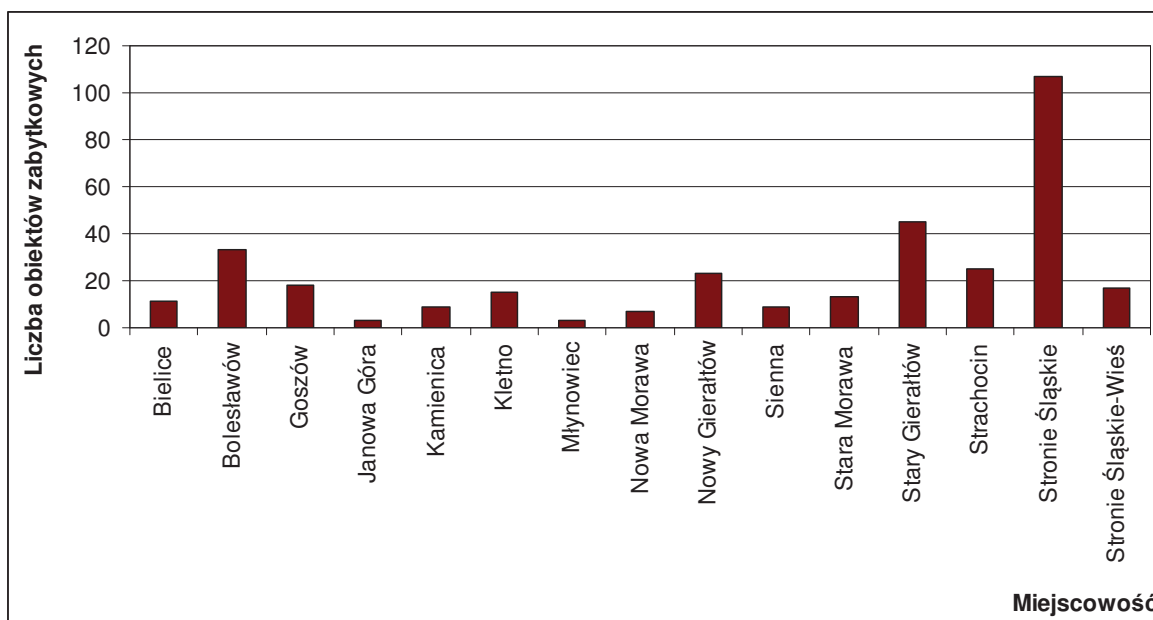
Założeniem opracowania *Programu opieki nad zabytkami Miasta i Gminy Stronie Śląskie* jest poprawa stanu zasobów dziedzictwa kulturowego gminy poprzez określenie działań edukacyjnych kierowanych do mieszkańców gminy, organizacyjnych i finansowych kierowanych na elementy dziedzictwa kulturowego oraz upowszechnienie w świadomości społeczeństwa gminy potrzeb i zasad ochrony środowiska kulturowego.

5.1. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego Miasta i Gminy Stronie Śląskie

Na terenie Miasta i Gminy Stronie Śląskie znajduje się 10 obiektów wpisanych do rejestru zabytków nieruchomości województwa dolnośląskiego oraz 328 zabytków objętych wojewódzką ewidencją zabytków. Rozkład liczby obiektów zabytkowych w miejscowościach znajdujących się na terenie Miasta i Gminy Stronie Śląskie przedstawiono na wykresie nr 1.

Wykres nr 1

Obiekty wpisane do rejestru zabytków i objęte wojewódzką ewidencją zabytków w poszczególnych miejscowości Miasta i Gminy Stronie Śląskie



Analiza zabytków wpisanych do rejestru zabytków w podziale na rozmieszczenie obiektów została wykonana w tabeli nr 3.

Tabela nr 3

Liczba obiektów wpisanych do rejestru zabytków nieruchomych województwa dolnośląskiego w poszczególnych miejscowościach Miasta i Gminy Stronie Śląskie

Miejscowość	Liczba obiektów
Bielice	1
Bolesławów	1
Janowa Góra	1
Nowy Gierałtów	1
Sienna	1
Stara Morawa	1
Stary Gierałtów	1
Stronie Śląskie	3
Razem	10

W wojewódzkiej ewidencji zabytków województwa dolnośląskiego ujętych zostało 328 obiektów z terenu Miasta i Gminy Stronie Śląskie. Analiza obiektów zabytkowych wpisanych do wojewódzkiej ewidencji zabytków w podziale na rozmieszczenie obiektów została przedstawiona w tabeli nr 4.

Tabela nr 4

Liczba obiektów wpisanych do wojewódzkiej ewidencji zabytków z poszczególnych miejscowości Miasta i Gminy Stronie Śląskie

Miejscowość	Liczba obiektów
Bielice	10
Bolesławów	32
Goszów	18
Janowa Góra	2
Kamienica	9
Kletno	15
Młynowiec	3
Nowa Morawa	7
Nowy Gierałtów	22
Sienna	8
Stara Morawa	12
Stary Gierałtów	44
Strachocin	25
Stronie Śląskie	104
Stronie Śląskie-Wieś	17
Razem	328

Struktura własności obiektów wpisanych do rejestru zabytków nieruchomości województwa dolnośląskiego została przedstawiona w tabeli nr 5.

Tabela nr 5

Struktura własności obiektów wpisanych do rejestru zabytków nieruchomości województwa dolnośląskiego z terenu Miasta i Gminy Stronie Śląskie

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Typ własności
1	Bielice	kościół filialny p.w. św. Wincentego i Walentego	wyznaniowa
2	Bolesławów	kościół parafialny p.w. św. Józefa Oblubieńca	wyznaniowa
3	Janowa Góra	kościół, ob. nieużytkowany	wyznaniowa
4	Nowy Gierałtów	kościół parafialny p.w. św. Jana Chrzciciela	wyznaniowa
5	Sienna	kościół filialny p.w. św. Michała Archanioła	wyznaniowa
6	Stara Morawa	wapiennik	państwowa
7	Stary Gierałtów	kościół filialny p.w. św. Michała Archanioła	wyznaniowa
8	Stronie Śląskie	kościół parafialny p.w. NMP Królowej Polski i Św. Maternusa	wyznaniowa
9		kościół ewangelicki, ob. pomocniczy rzym.-kat. p.w. Zmartwychwstania Pańskiego	wyznaniowa
10		kaplica p.w. św. Onufrego	wyznaniowa

Stan zachowania obiektów wpisanych do rejestru zabytków nieruchomości województwa dolnośląskiego został przedstawiony w tabeli nr 6.

Tabela nr 6

Stan zachowania obiektów wpisanych do rejestru zabytków nieruchomości województwa dolnośląskiego z terenu Miasta i Gminy Stronie Śląskie

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Stan zachowania
1	Bielice	kościół filialny p.w. św. Wincentego i Walentego	dobry
2	Bolesławów	kościół parafialny p.w. św. Józefa Oblubieńca	dobry
3	Janowa Góra	kościół, ob. nieużytkowany	zły
4	Nowy Gierałtów	kościół parafialny p.w. św. Jana Chrzciciela	dobry
5	Sienna	kościół filialny p.w. św. Michała Archanioła	dobry
6	Stara Morawa	wapiennik	dobry
7	Stary Gierałtów	kościół filialny p.w. św. Michała Archanioła	dobry
8	Stronie Śląskie	kościół parafialny p.w. NMP Królowej Polski i Św. Maternusa	dobry
9		kościół ewangelicki, ob. pomocniczy rzym.-kat. p.w. Zmartwychwstania Pańskiego	dobry
10		kaplica p.w. św. Onufrego	zły

Analiza szans i zagrożeń wynikających ze stanu dziedzictwa kulturowego została przedstawiona w tabeli nr 7.

Tabela nr 7

Szanse i zagrożenia w odniesieniu do dziedzictwa kulturowego

Szanse	Zagrożenia
<ol style="list-style-type: none"> Położenie w powiecie kłodzkim, aspirującym do roli regionu kojarzonego głównie z usługami turystycznymi Korzystne warunki dla rozwoju turystyki z wszechstronnym wykorzystaniem zasobu i wartości dziedzictwa i krajobrazu kulturowego Liczne szlaki drogowe Wzbogacenie tras turystycznych i szlaków o miejsca i obiekty zabytkowe Prezentacja dziedzictwa kulturowego przy wykorzystaniu technik informatycznych oraz ich publikacja w Internecie Uwzględnienie potrzeb ochrony w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin 	<ol style="list-style-type: none"> Niewystarczające środki na renowację zabytkowych obiektów Silna konkurencja na rynku turystyki w regionie Braki w edukacji kulturowej Niedostateczna świadomość wartości zasobów kulturowych Samowolne działania na zabytkach bez uzgodnień konserwatorskich
Mocne strony	Słabe strony
<ol style="list-style-type: none"> Zróznicowanie terenu pod względem geomorfologicznym, przyrodniczym i krajobrazowym Dobre warunki do rozwoju turystyki krajoznawczej i specjalistycznej: górskiej, kolarskiej i konnej Obiekty wartościowe kulturowo i zabytkowa zabudowa na terenie Miasta i Gminy Stronie Śląskie Stronie Śląskie jako centrum kulturalne Zabezpieczenie właściwej ekspozycji najciekawszych krajobrazowo fragmentów Gminy Imprezy kulturowe Istniejące liczne szlaki turystyczne, w tym drogowe m.in. Droga Śródsudecka Możliwość współpracy transgranicznej z Czechami w zakresie ochrony i wykorzystania dziedzictwa kulturowego 	<ol style="list-style-type: none"> Brak Gminnego Ośrodka Kultury Niedostateczne oznakowanie cennych obiektów Niedostateczna liczba publikacji na temat dziedzictwa kulturowego Miasta i Gminy Stronie Śląskie Brak możliwości zwiedzania zabytków, będących własnością prywatną Niezadawalający stan techniczny zabudowy Stosunkowo duża liczba nieużytkowanych i niszczących obiektów zabytkowych Niewystarczające: promocja walorów kulturowych i wykorzystanie dóbr kultury dla rozwoju turystyki Niewystarczająca świadomość społeczna o konieczności należytej opieki nad zabytkami

5.2. Priorytety w zakresie opieki nad zabytkami Miasta i Gminy Stronie Śląskie

Zadania dla samorządu lokalnego w zakresie opieki nad zabytkami zostały opracowane na podstawie analiz dokumentów programowych wyższego szczebla oraz *Strategii rozwoju gminy Stronie Śląskie*, a także *Studium uwarunkowań i kierunków*

zagospodarowania przestrzennego Miasta i Gminy Stronie Śląskie.

Na podstawie analizy szans i zagrożeń występujących w otoczeniu oraz mocnych i słabych stron Miasta i Gminy, zdefiniowano następujące priorytety działań w zakresie opieki nad zabytkami Miasta i Gminy Stronie Śląskie:

1. Uwzględnienie dziedzictwa kulturowego jako elementu rozwoju.
2. Ochrona i kształtowanie krajobrazu kulturowego.
3. Dokumentacja, promocja oraz edukacja w zakresie dziedzictwa kulturowego gminy.

Zasadnym jest wykorzystanie potencjału krajobrazowo-kulturowego do promocji Miasta i Gminy oraz popularyzacji zabytków poprzez m.in. rozwój bazy turystycznej. Przez obszar Miasta i Gminy przebiegają następujące szlaki turystyczne⁴:

1. **Szlak Nowa Morawa - Kamienica - Hala pod Śnieżnikiem**, stanowiący fragment międzynarodowego szlaku turystycznego Atlantyk Morze Czarne (E 3). Na obszarze gminy prowadzi przez Góry Złote, Góry Bialskie i Masyw Śnieżnika.
2. **Szlak Bielice - Iwinka - Rudowiec - Przełęcz Płuszczyna - Dziczy Grzbiet - Śnieżnik - Hala pod Śnieżnikiem**, atrakcyjna widokowo trasa biegnąca szlakiem granicznym przez malownicze Góry Bialskie przez przejście graniczne małego ruchu granicznego z Czechami na przełęczy Płuszczyna.
3. **Przełęcz Gierałtowska - Czernica - Przełęcz Sucha** szlak prowadzący przez Góry Złote i Góry Bialskie.
4. **Hala pod Śnieżnikiem - Żmijowiec - Czarna Góra – Puchaczówka - Łądek Zdrój**, malownicza i urozmaicona trasa prowadzi do znanego uzdrowiska Łądek-Zdroju i dalej przez Góry Złote do Złotego Stoku i Paczkowa.
5. **Przełęcz Puchaczówka - Międzygórze**.
6. **Stronie - Kletno - Hala pod Śnieżnikiem - Śnieżnik** – jeden z najczęściej uczęszczanych szlaków prowadzących ze Stronia. Na trasie szlaku neogotycki dom pogrzebowy, mieszczący się w zbudowanym w roku 1915 kościele ewangelickim, kaplica św. Onufrego, zaporą na rzece Morawka z 1910 roku i zbiornik retencyjny, Krasowa Ścieżka Dydaktyczna oraz Jaskinia Niedźwiedzia.
7. **Stronie - Przełęcz Puchaczówka - Czarna Góra - Igliczna - Międzygórze**, szlak prowadzący obok Kościoła MB Królowej Polski i Św. Maternusa
8. **Bolesławów - Kamienica - Głęboka Jama** to szlak dojściowy do szlaku niebieskiego Nowa Morawa - Kamienica - Hala pod Śnieżnikiem, oraz do szlaku zielonego Bielice - Hala pod Śnieżnikiem.
9. **Bolesławów - Przełęcz Płuszczyna**.

⁴ Opracowano na podstawie informacji zawartych w oficjalnym serwisie Gminy Stronie Śląskie oraz na stronie internetowej powiatu kłodzkiego

10. **Stronie - Przełęcz Dział - Czernice - Płoska - Bielice**, szlak prowadzący przez mało znane zakątki Gór Białskich.
11. **Ścieżka przyrodnicza Kletno - Śnieżnik**. Trasa zbudowana jest z 6 stanowisk turystyczno-informacyjnych, rozpoczynając od stanowiska zlokalizowanego przy Jaskini Niedźwiedziej. Na tablicach zamieszczono informacje o budowie geologicznej, rzeźbie terenu, o świecie zwierzęcym i roślinnym oraz problemach ekologicznych.
12. **Ścieżka przyrodnicza Przełęcz Puchaczówka - Hala pod Śnieżnikiem** składająca się z 6 stanowisk turystycznych oraz 3 wiat turystycznych.
13. **Ścieżka przyrodnicza Międzygórze - Hala pod Śnieżnikiem**, na której usytuowano 5 stanowisk turystycznych.
14. **Ścieżka przyrodnicza Krasowa wokół Jaskini Niedźwiedziej** przebiega na terenie rezerwatu „Jaskinia Niedźwiedzia” w bliskim sąsiedztwie jaskini. Na trasie znajduje się 8 stanowisk turystyczno-informacyjnych zapoznających ze zjawiskami krasowymi.
15. **Droga Śródsudecka** prowadząca poprzez najpiękniejsze górskie regiony Ziemi Kłodzkiej. Zadanie realizacji Sudeckiej drogi turystycznej zostało zapisane w *Strategii Rozwoju Powiatu Kłodzkiego na lata 2008-2015*.

5.3. Kierunki działań w zakresie opieki nad zabytkami

Opieka nad zabytkami stanowi jeden z obszarów działania dla władz lokalnych. Jako kierunki działań realizacji *Programu opieki nad zabytkami Miasta i Gminy Stronie Śląskie* w ramach przyjętych priorytetów uznano:

1. Uwzględnienie ochrony obiektów zabytkowych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego i kontrola ich realizacji.
2. Ochronę i odnowę obiektów zabytkowych.
3. Promocję i popularyzację dziedzictwa kulturowego.
4. Edukację w zakresie ochrony dóbr kultury.
5. Wspieranie aktywności lokalnej mającej na celu poszanowanie dziedzictwa kulturowego.

Okres, na który opracowany został niniejszy Program, podzielono na dwa etapy. Pierwszy etap obejmuje okres 2010-2011, a drugi – lata 2012-2013.

Ze względu na fakt, iż niniejszy *Program opieki nad zabytkami Miasta i Gminy Stronie Śląskie* jest pierwszym opracowaniem o takim charakterze, wykonanym dla obszaru gminy, założono, iż w czasie trwania etapu pierwszego (lata 2010-2011)

podejmowane będą działania wstępne, mające charakter przygotowawczy do pełnej realizacji *Programu*.

Planowany zakres działań i harmonogram realizacji *Programu opieki nad zabytkami Miasta i Gminy Stronie Śląskie* został przedstawiony w tabeli nr 8.

Zgodnie z art. 5 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, działania w zakresie opieki nad zabytkiem sprawowane są przez jego właściciela lub posiadacza.

Tabela nr 8

Zakres i harmonogram działań w zakresie opieki nad zabytkami

Lp.	Cel	Nr	Działania	Okres realizacji	
				Etap I	Etap II
1	Prowadzenie gminnej ewidencji zabytków	1.1	Uzupełnienie bazy obiektów zabytków o listę zabytków ruchomych		
		1.2	Bieżąca aktualizacja Gminnej Ewidencji Zabytków w formie elektronicznej		
2	Uwzględnienie ochrony obiektów zabytkowych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego i kontrola ich realizacji	2.1	Podejmowanie działań mających na celu uporządkowanie ładu przestrzennego		
		2.2	Przestrzeganie zakazów i nakazów obowiązujących w strefach ochrony wyznaczonych w <i>Miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego Gminy Stronie Śląskie</i>		
3	Ochrona i odnowa obiektów zabytkowych	3.1	Przegląd stanu obiektów		
		3.2	Wykonanie niezbędnych badań i prac, w tym konserwatorskich w odniesieniu do obiektów zabytkowych, w tym w szczególności prac konserwatorskich przy kościele w Janowej Górze oraz prac renowacyjnych kaplicy św. Onufrego w Stroniu Śląskim		
		3.3	Pozyskanie środków finansowych na realizację przedsięwzięć		
		3.4	Opracowanie zasad udostępniania obiektów zabytkowych w celach turystycznych		
4	Promocja i popularyzacja dziedzictwa kulturowego	4.1	Przegląd istniejącego systemu oznakowania zabytków na terenie Gminy		
		4.2	Uzupełnienie oznakowania zabytków na terenie Miasta: tablice, plansze, mapy		
		4.3	Zaprojektowanie i realizacja nowych tras turystycznych i utrzymanie obecnych, biegnących przez teren Miasta i Gminy		
		4.4	Opracowanie i publikacja materiałów informacyjnych o zabytkach Miasta i Gminy		

Lp.	Cel	Nr	Działania	Okres realizacji	
				Etap I	Etap II
4	Promocja i popularyzacja dziedzictwa kulturowego	4.5	Prowadzenie i aktualizacja na stronie internetowej Miasta i Gminy zakładki o zabytkach		
5	Edukacja w zakresie ochrony dóbr kultury	5.1	Włączenie tematyki ochrony dóbr kultury do zajęć szkolnych w szkołach podstawowych i gimnazjach prowadzonych przez gminę		
		5.2	Prezentacja historii gminy i jej zabytków w formie cyklicznej w lokalnej prasie		
		5.4	Udział w imprezach kulturalnych organizowanych w celu promocji Miasta i Gminy Stronie Śląskie		
6	Wspieranie aktywności lokalnej mającej na celu poszanowanie dziedzictwa kulturowego	6.1	Propagowanie działania społecznej opieki nad zabytkami		
		6.2	Gromadzenie materiałów archiwalnych (stare zdjęcia, mapy, publikacje, studia, itp.) dotyczących Miasta i Gminy Stronie Śląskie		
		6.3	Wspieranie rozwoju agroturystyki		

Konsekwentnie prowadzona i długofalowa polityka Miasta i Gminy Stronie Śląskie w zakresie opieki nad zabytkami oraz realizacja niniejszego *Programu* stanowią szansę na ocalenie dziedzictwa kulturowego dla przyszłych pokoleń.

6. Monitoring procesu realizacji *Programu*

Monitoring realizacji *Programu* pozwoli na bieżącą analizę oraz kontrolę zgodności założonego harmonogramu realizacji z faktycznymi działaniami podejmowanymi przez właścicieli poszczególnych obiektów zabytkowych. Za monitorowanie realizacji *Programu opieki nad zabytkami Miasta i Gminy Stronie Śląskie* odpowiada Burmistrz Miasta i Gminy.

Zgodnie z art. 87 ust. 5 *ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* Burmistrz Miasta i Gminy Stronie Śląskie powinien co 2 lata sporządzać sprawozdanie z realizacji *Programu*. Sprawozdania te powinny zostać przedstawione Radzie Gminy.

W celu efektywnego monitorowania przyjęto wskaźniki, służące ocenie wdrażania *Programu opieki nad zabytkami Miasta i Gminy Stronie Śląskie*.

Tabela nr 9

Wskaźniki oceny wdrażania Programu

Lp.	Cel	Proponowane wskaźniki
1	Opracowanie gminnej ewidencji zabytków w formie bazy danych	1. Liczba zaktualizowanych kart ewidencyjnych.
2	Uwzględnienie ochrony obiektów zabytkowych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego i kontrola ich realizacji	1. Liczba obiektów uwzględnionych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego. 2. Liczba zaobserwowanych nieprawidłowości w realizacji miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.
3	Ochrona i odnowa obiektów zabytkowych	1. Liczba obiektów objętych przeglądem. 2. Liczba obiektów wpisanych do gminnej ewidencji zabytków, które podlegały przeglądowi. 3. Liczba obiektów, dla których pozyskano zewnętrzne źródła finansowania. 4. Nakłady na kulturę i ochronę dziedzictwa kulturowego na jednego mieszkańca.
4	Promocja i popularyzacja dziedzictwa kulturowego	1. Liczba uzupełnień w oznakowaniu zabytków (tablice, plansze, mapy). 2. Liczba oznakowanych tras turystycznych. 3. Liczba publikacji popularyzujących wiedzę o zabytkach gminy
5	Edukacja w zakresie ochrony dóbr kultury	1. Liczba zajęć szkolnych przeprowadzonych w szkołach podstawowych i gimnazjach w ciągu roku. 2. Liczba osób, które wzięły udział w konkursach organizowanych przez marszałka województwa.
6	Wspieranie aktywności lokalnej mającej na celu poszanowanie dziedzictwa kulturowego	1. Liczba organizacji społecznych współpracujących z Urzędem Miasta i Gminy dla ochrony środowiska kulturowego. 2. Liczba zgromadzonych materiałów archiwalnych dotyczących Miasta i Gminy Stronie Śląskie.

Ponadto w 2012 r. rozpoczęte zostaną przygotowania do opracowania i przyjęcia w roku 2013 Programu opieki nad zabytkami Miasta i Gminy Stronie Śląskie na lata 2014-2017.

7. Potencjalne źródła finansowania realizacji Programu

Zapisy art. 71 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami określają zasady finansowania opieki nad zabytkami. W zakresie sprawowania opieki nad zabytkami osoba fizyczna lub jednostka organizacyjna posiadająca tytuł prawny do zabytku wynikający z prawa własności użytkownia wieczystego, trwałego zarządu, ograniczonego prawa rzeczowego albo stosunku zobowiązaniowego finansuje prowadzenie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy tym zabytku.

Sprawowanie opieki nad zabytkami, w tym finansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku, do którego tytuł prawny posiada jednostka samorządu terytorialnego, jest zadaniem własnym tej jednostki.

W Programie przedstawiono możliwe źródła finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku.

Środki Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego
ul. Krakowskie Przedmieście 15/17
00-071 Warszawa
Telefon: 022 42-10-100
mkidn@esp.mkidn.gov.pl
<http://www.mkidn.gov.pl>

Program Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego „Wydarzenia artystyczne”

Program „Wydarzenia artystyczne” w 2010 roku zakłada realizację następujących priorytetów:

1. Priorytet 1 „Muzyka”
2. Priorytet 2 „Teatr i Taniec”
3. Priorytet 3 „Sztuki wizualne”
4. Priorytet 4 „Literatura”
5. Priorytet 5 „Czasopisma”
6. Priorytet 6 „Film”

Priorytet 1 „Muzyka” ma na celu promocję, wspieranie i prezentacja najwartościowszych zjawisk i tendencji w polskiej i światowej kulturze muzycznej. Priorytet

skierowany jest do najbardziej znaczących projektów o co najmniej ogólnopolskim zasięgu.

Beneficjentami Priorytetu 1 mogą być: samorządowe instytucje kultury (z wyjątkiem instytucji współprowadzonych przez ministra i jednostki samorządu terytorialnego oraz muzeów i bibliotek), organizacje pozarządowe oraz kościoły i związki wyznaniowe, podmioty prowadzące działalność gospodarczą w sferze kultury.

Minimalna kwota dotacji wynosi 50.000 zł dla organizacji pozarządowych oraz kościołów i związków wyznaniowych i 70.000 zł dla samorządowych instytucji kultury i podmiotów gospodarczych. Wkład własny wynosi minimum 25% dla organizacji pozarządowych oraz kościołów i związków wyznaniowych, 35% dla podmiotów prowadzących działalność gospodarczą w sferze kultury, 35% dla samorządowych instytucji kultury.

Priorytet 3 „Sztuki wizualne” ma na celu promocję i popularyzację najwartościowszych zjawisk z obszaru współczesnych sztuk wizualnych oraz wzmocnienie udziału Polski w międzynarodowym obiegu sztuki współczesnej.

Beneficjentami Priorytetu 3 mogą być: samorządowe instytucje kultury (z wyjątkiem instytucji współprowadzonych przez ministra i jednostki samorządu terytorialnego oraz muzeów i bibliotek), organizacje pozarządowe oraz kościoły i związki wyznaniowe, podmioty prowadzące działalność gospodarczą w sferze kultury.

Minimalna kwota dotacji wynosi 40.000 zł. Wkład własny wynosi minimum 25% dla organizacji pozarządowych oraz kościołów i związków wyznaniowych, 35% dla podmiotów prowadzących działalność gospodarczą w sferze kultury, 35% dla samorządowych instytucji kultury.

Priorytet 4 „Literatura” ma na celu tworzenie warunków do rozwoju literatury, w tym wydawania i promocji wartościowej literatury oraz organizacji wydarzeń literackich promujących literaturę i czytelnictwo.

Beneficjentami Priorytetu 4 mogą być: samorządowe instytucje kultury (z wyjątkiem instytucji współprowadzonych przez ministra i jednostki samorządu terytorialnego), organizacje pozarządowe, podmioty prowadzące działalność gospodarczą w sferze kultury.

Wkład własny wynosi minimum: 25% dla organizacji pozarządowych, 35% dla podmiotów prowadzących działalność gospodarczą w sferze kultury, 35% dla

samorządowych instytucji kultury.

Program Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego „Dziedzictwo kulturowe”

Program „Dziedzictwo kulturowe” w 2010 roku zakłada realizację następujących priorytetów:

1. Priorytet 1 „Ochrona zabytków”.
2. Priorytet 2 „Wspieranie działań muzealnych”.
3. Priorytet 3 „Kultura ludowa”.

Priorytet 1 „Ochrona zabytków” ma na celu ochronę i zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego oraz konserwację i rewaloryzację zabytków. Beneficjentami Priorytetu 1 mogą być osoby fizyczne, jednostki samorządu terytorialnego oraz inne jednostki organizacyjne.

Minimalna kwota dotacji wynosi 25.000 zł. Dofinansowanie może być udzielone maksymalnie do 50% nakładów koniecznych do poniesienia na realizację zadania.

Priorytet 2 „Wspieranie działań muzealnych” ma za zadanie ochronę, zachowanie, prezentację i popularyzację materialnego dziedzictwa kulturowego. W ramach priorytetu wspierane są:

- organizacja czasowych wystaw muzealnych, zwłaszcza o charakterze ogólnopolskim i międzynarodowym, w tym edycja katalogów spełniających wysokie normy jakościowe i merytoryczne oraz zakup niezbędnego wyposażenia i sprzętu do realizacji wystawy,
- modernizacja stałych wystaw muzealnych poprzez wykorzystanie nowoczesnych technik multimedialnych, w tym zakup niezbędnego wyposażenia i sprzętu multimedialnego,
- zakup obiektów do zbiorów muzeów, archiwów (dotyczy dokumentów wytworzonych do końca 1951 r.) i bibliotek (dotyczy książek, czasopism, starych druków, rękopisów, kartografii, muzykaliów, ikonografii, grafiki artystycznej, dokumentów życia społecznego □ wytworzonych do końca 1945 r.),
- konserwacja oraz mikrofilmowanie muzealiów, archiwaliów, starych druków, rękopisów, kartografii, muzykaliów, ikonografii, grafiki artystycznej, dokumentów życia społecznego,
- zakup wyposażenia pracowni konserwatorskich.

Beneficjentami Priorytetu 2 mogą być organizacje pozarządowe, kościoły i związki wyznaniowe oraz państwowe i samorządowe instytucje kultury.

Wkład własny wynosi minimum 20%. Minimalna kwota wnioskowana wynosi 25.000 zł w przypadku zakupu obiektów oraz 50.000 zł w przypadku innych zadań, w tym zakupu sprzętu i wyposażenia.

Priorytet 3 „Kultura ludowa” ma na celu wzmocnienie poczucia tożsamości regionalnej, zachowanie, dokumentowanie i przekaz autentycznych wartości kultury tradycyjnej, a także wspieranie różnorodnych form popularyzacji kultury ludowej.

Beneficjentami Priorytetu 3 mogą być samorządowe instytucje kultury, organizacje pozarządowe oraz podmioty prowadzące działalność gospodarczą w sferze kultury.

Wkład własny wynosi 25% dla organizacji pozarządowych, 35% dla samorządowych instytucji kultury, a 35% dla podmiotów prowadzących działalność gospodarczą w sferze kultury.

Program Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego „Infrastruktura kultury”

Celem programu jest poprawa warunków funkcjonowania, rozszerzenie i wzbogacenie oferty instytucji i organizacji zajmujących się działalnością kulturalną oraz edukacyjną w zakresie kultury.

Beneficjentami Programu mogą być: organizacje pozarządowe oraz kościoły i związki wyznaniowe, publiczne i niepubliczne szkoły i uczelnie artystyczne, państwowe i samorządowe instytucje kultury, jednostki samorządu terytorialnego.

Wkład własny wynosi minimum 20% dla jednostek samorządu terytorialnego będących organizatorami instytucji filmowych i instytucji kultury przejętych przez JST w dniu 1 stycznia 1999 oraz 30% dla pozostałych wnioskodawców.

Program Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego „Zasoby cyfrowe”

Program „Zasoby cyfrowe” w 2010 roku zakłada realizację następujących priorytetów:

1. Priorytet 1 „Digitalizacja materiałów bibliotecznych”,
2. Priorytet 2 „Digitalizacja zabytków i muzealiów”,
3. Priorytet 3 „Digitalizacja materiałów archiwalnych”,
4. Priorytet 4 „Digitalizacja materiałów audiowizualnych”.

Priorytet 1 „Digitalizacja materiałów bibliotecznych” ma na celu wspieranie rozbudowy infrastruktury digitalizacyjnej w bibliotekach, digitalizację polskich zasobów bibliotecznych, ich upowszechnianie oraz bezpieczne i długookresowe przechowywanie w postaci cyfrowej. Celem priorytetu jest także edukacja w zakresie digitalizacji zbiorów bibliotecznych i długookresowego przechowywania zasobów cyfrowych.

Beneficjentami Priorytetu 1 mogą być państwowe i samorządowe instytucje kultury (wyłącznie biblioteki), organizacje pozarządowe, kościoły i związki wyznaniowe prowadzące biblioteki, podmioty prowadzące działalność gospodarczą w sferze kultury. Wkład własny wynosi minimum 25% dla wszystkich wnioskodawców.

Celem priorytetu 2 „Digitalizacja zabytków i muzealiów” jest digitalizacja zabytków i muzealiów oraz ich bezpieczne i długotrwałe udostępnianie w postaci cyfrowej, a także upowszechnianie nowoczesnych cyfrowych metod dokumentacji zabytków i muzealiów. Celem priorytetu jest też edukacja w zakresie digitalizacji zabytków i muzealiów oraz zasad przechowywania i promocji zasobów cyfrowych, a także zwiększenie dostępności zasobów dziedzictwa kulturowego poprzez rozwój współpracy instytucjonalnej w sieci.

Beneficjentami Priorytetu 2 mogą być państwowe i samorządowe instytucje kultury, organizacje pozarządowe, kościoły i związki wyznaniowe. Wkład własny wynosi minimum 25% dla wszystkich wnioskodawców.

Priorytet 3 „Digitalizacja materiałów archiwalnych” ma na celu rozbudowę infrastruktury digitalizacyjnej w archiwach, digitalizację materiałów archiwalnych, a także ich upowszechnianie oraz bezpieczne i długookresowe przechowywanie w postaci cyfrowej. Celem priorytetu jest też edukacja w zakresie digitalizacji archiwaliów i długookresowego przechowywania zasobów cyfrowych.

Beneficjentami Priorytetu 3 mogą być archiwa państwowe, organizacje pozarządowe, kościoły i związki wyznaniowe prowadzące archiwum. Wkład własny wynosi minimum 25% dla wszystkich wnioskodawców.

Priorytet 4 „Digitalizacja materiałów audiowizualnych” ma na celu digitalizację materiałów audiowizualnych, ich upowszechnianie oraz bezpieczne i długookresowe przechowywanie w postaci cyfrowej. Celem priorytetu jest też rozbudowa infrastruktury digitalizacyjnej służącej digitalizacji oraz edukacja w zakresie digitalizacji materiałów audiowizualnych i długookresowego przechowywania zasobów cyfrowych.

Beneficjentami Priorytetu 3 mogą być państwowe i samorządowe instytucje kultury, podmioty gospodarcze, organizacje pozarządowe, kościoły i związki wyznaniowe. Wkład własny wynosi minimum 25% dla wszystkich wnioskodawców.

Promesa Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Instytucja zarządzająca (podmiot upoważniony): Departament Funduszy Europejskich

Celem programu jest zwiększenie efektywności wykorzystania środków europejskich na rzecz rozwoju kultury. Program polega na dofinansowaniu przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego wkładu krajowego do wybranych projektów kulturalnych, realizowanych ze środków europejskich.

W ramach programu realizowane są zadania:

- ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego,
- budowa, rozbudowa i przebudowa infrastruktury kulturalnej oraz infrastruktury publicznych szkół i uczelni artystycznych,
- rozwój infrastruktury społeczeństwa informacyjnego w dziedzinie kultury,
- międzynarodowe przedsięwzięcia kulturalne,
- rozwój zasobów ludzkich oraz podnoszenie poziomu wykształcenia społeczeństwa.

Dofinansowanie wkładu publicznego (tzw. „wkładu własnego”) ze środków Programu „Promesa Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego” dotyczy projektów realizowanych w ramach:

- Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2007-2013,
- 16 Regionalnych Programów Operacyjnych 2007-2013,
- Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka,
- Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki,
- Programu Rozwój Obszarów Wiejskich 2007-2013,
- Programów Europejskiej Współpracy Terytorialnej,
- Funduszu Wymiany Kulturalnej w ramach Mechanizmu Finansowego Europejskiego,
- Obszaru Gospodarczego i Norweskiego Mechanizmu Finansowego,
- Programu Kultura 2007-2013.

Beneficjentami Programu mogą być: jednostki samorządu terytorialnego, ich związki, porozumienia i stowarzyszenia, państwowe i samorządowe instytucje kultury

i filmowe oraz instytucje współprowadzone z ministrem właściwym ds. kultury i dziedzictwa narodowego, archiwa państwowe, publiczne i niepubliczne szkoły artystyczne I i II stopnia oraz uczelnie artystyczne, kościoły i związki wyznaniowe, organizacje pozarządowe ze sfery kultury.

Wysokość deklarowanych przez beneficjenta środków własnych oraz pozyskanych z innych źródeł nie może być mniejszy niż:

- 35% dla JST, ich związków, porozumień i stowarzyszeń,
- 25% dla państwowych i samorządowych instytucji kultury i filmowych oraz instytucji współprowadzonych z ministrem właściwym ds. kultury i dziedzictwa narodowego,
- 35% dla archiwów państwowych,
- 35% dla publicznych i niepublicznych szkół artystycznych I i II stopnia oraz uczelni artystycznych,
- 15% dla kościołów i związków wyznaniowych oraz organizacji pozarządowych ze sfery kultury.

Mecenat

Celami priorytetowymi Mecenatu są m.in.:

1. modernizacja i unowocześnianie stałych ekspozycji, konserwacja zbiorów, badania archeologiczne (muzea),
2. promocja czytelnictwa, tworzenie regionalnych baz danych, konserwacja zbiorów (biblioteki),
3. projekty edukacyjne, szczególnie związane z budowaniem tożsamości regionalnej (ośrodki i domy kultury, centra kultury i sztuki),
4. budowanie baz danych o zabytkach (Biura Dokumentacji Zabytków).

Wsparcie jest udzielane na zasadach:

- wnioski składać mogą wyłącznie jednostki samorządu terytorialnego na projekty realizowane przez instytucje kultury dla których pełnią funkcję organizatora,
- środki przeznaczane są na projekty miękkie,
- wyłącza się z finansowania w tym trybie instytucje, które na mocy porozumień są współprowadzone przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz jednostek samorządu terytorialnego,
- wnioski składane na projekty realizowane w ramach „mecenatu” nie mogą być równolegle kierowane do innych Programów Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego,
- jednostka samorządu terytorialnego może złożyć tylko jeden wniosek w imieniu

- jednej instytucji kultury,
- środki kierowane będą głównie do instytucji kultury o podstawowym znaczeniu dla działalności kulturalnej w województwie, powiecie lub gminie, mających możliwości takiego ich wykorzystania by wzmacniało to potencjał rozwojowy regionu przez np. wzmocnienie atrakcyjności turystycznej, atrakcyjności dla mieszkańców, inwestorów, wzmacniania funkcji metropolitalnych miast itp.,
 - minimalna wartość projektu wynosi 50.000 zł przy wkładzie własnym nie mniejszym niż 60%,
 - w przypadku jednostek samorządu terytorialnego aplikujących na zadania wykonywane przez instytucje filmowe i instytucje kultury, które zostały przejęte przez jednostki samorządu terytorialnego w dniu 1 stycznia 1999 r., minimalny wkład własny wynosić musi 40 %.

W Tabeli nr 10 przedstawiono kryteria oceny wniosków składanych w ramach programu „Mecenat 2010”.

Tabela nr 10
Kryteria oceny wniosków

Kryteria oceny		Maksymalna liczba punktów
1	zgodność z priorytetami	5
2	forma prezentacji, oryginalność , innowacyjność i nowatorstwo rozwiązań artystycznych; zastosowanie nowych technologii	3
3	wpływ na poprawę warunków funkcjonowania - rozszerzenie i podniesienie jakości oferty programowej	3
4	profesjonalizm i doświadczenie osób zaangażowanych w realizację projektu	3
5	ponadlokalny i ponadregionalny zasięg oddziaływania projektu	2
6	zakorzenie programu w życiu kulturalnym (tradycja), znaczenie dla środowiska lokalnego- gminy, powiatu, regionu, kraju; podtrzymywanie i budowanie tożsamości grup społecznych	2
7	wartości edukacyjne i popularyzacyjne	1
8	wkład własny wyższy niż wymagany o co najmniej 15 %	1
Razem		20

Środki Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków we Wrocławiu

Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków we Wrocławiu
ul. Władysława Łokietka 11
50-243 Wrocław
tel. (071) 343 65 01, (071) 344 38 92
fax. (071) 344 14 49 (071) 3958010
e-mail: dwkz@dwkz.pl

Dotacja na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, może być udzielona przez Ministra Kultury i Ochrony Dziedzictwa Narodowego oraz przez wojewódzkiego konserwatora zabytków (art.74 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami), a także przez samorząd powiatu lub gminy. Dotacja może sięgać do wysokości 50% ogólnej kwoty poniesionej przez właściciela na renowację zabytku, a w wyjątkowych okolicznościach nawet do 100% (art. 78 ustawy).

Dotację celową można otrzymać na planowane prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane, przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego

Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego
Departament Regionalnego Programu Operacyjnego
Wybrzeże Juliusza Słowackiego 12-14, 50-411 Wrocław
tel. (71) 776 91 53
<http://bip.umwd.pl>

Priorytet 6: „Wykorzystanie i promocja potencjału turystycznego i kulturowego Dolnego Śląska („Turystyka i Kultura”)

W strefie przestrzennej celem szczegółowym jest *Rozwój infrastruktury służącej poprawie jakości środowiska, warunków inwestowania i prowadzenia działalności gospodarczej*. Realizacji tego celu służy m.in. Priorytet 6: *Wykorzystanie i promocja potencjału turystycznego i kulturowego Dolnego Śląska („Turystyka i Kultura”)*. Zadanie to zakłada wzrost konkurencyjności dolnośląskiej oferty turystycznej oraz wykorzystanie potencjału kultury i dziedzictwa przeszłości dla podniesienia atrakcyjności regionu na rynku krajowym i międzynarodowym. Realizacja priorytetu ma przyczynić się do wzrostu znaczenia turystyki i kultury jako czynnika stymulującego rozwój gospodarczy i społeczny województwa.

W **działaniu 6.1. Turystyka uzdrowiskowa** wspierane będą projekty dotyczące między innymi:

- odbudowy i renowacji architektury zdrojowej, w tym m.in. pijalni wód oraz rewitalizacji parków,
- promowania dolnośląskiego produktu uzdrowiskowego w kraju i za granicą poprzez przygotowanie materiałów promocyjnych i ich rozpowszechnianie z wykorzystaniem skutecznych kanałów dystrybucji i narzędzi marketingowych.

W **działaniu 6.2. Turystyka aktywna** realizowane będą kompleksowe przedsięwzięcia dotyczące opracowywania i wdrażania koncepcji z zakresu rozwoju infrastruktury niezbędnej do uprawiania aktywnych form turystyki, między innymi: narciarskiej, górskiej, rowerowej, pieszej i wodnej. W niniejszym obszarze będą także wspierane przedsięwzięcia promujące infrastrukturę związaną z uprawianiem turystyki aktywnej.

Dla **działania 6.3. Turystyka biznesowa** przewidziano wsparcie poprzez:

- tworzenie nowych oraz rozwój istniejących centrów wystawienniczych i kongresowych zdolnych obsłużyć imprezy o charakterze co najmniej regionalnym,
- promocję i marketing regionu jako atrakcyjnego miejsca dla organizacji kongresów, konferencji, wystaw gospodarczych oraz innych imprez biznesowych.

W zakresie **działania 6.4. Turystyka kulturowa** za czynniki obniżające atrakcyjność regionu uznano zły stan techniczny wielu obiektów zabytkowych. W ramach priorytetu wspierane będą projekty, mające na celu poprawę stanu nieruchomości i ruchomych obiektów wpisanych do rejestru zabytków dotyczące: konserwacji, restauracji, renowacji, adaptacji i zastosowania środków ochrony. W produkcji „turystyka kulturowa” preferowane są projekty:

- będące impulsem do podejmowania kolejnych przedsięwzięć (np. związanych z adaptacją i wykorzystaniem zabytków do pełnienia nowych funkcji mających pozytywny wpływ na rozwój gospodarczy regionu), które przyczynią się do tworzenia nowych miejsc pracy,
- przewidziane do realizacji na szlakach turystycznych o znaczeniu regionalnym,
- umożliwiające jak najszersze udostępnienie obiektów dziedzictwa kulturowego,
- przyczyniające się do poprawy stanu obiektów zajmowanych przez instytucje kultury,
- polegające na doposażeniu w sprzęt niezbędny do prawidłowego funkcjonowania instytucji kultury.

W celu wzmocnienia infrastruktury turystycznej i kulturowej w ramach priorytetu wsparcie zostanie skierowane na: rozwój turystycznej publicznej bazy noclegowej, projektów z zakresu szeroko rozumianej informacji i promocji turystycznej i kulturowej, w tym działań z wykorzystaniem technologii informacyjno-komunikacyjnych, działań z zakresu termomodernizacji oraz wykorzystania energii słonecznej, poprawę dostępu osób niepełnosprawnych do infrastruktury turystycznej oraz do obiektów dziedzictwa kulturowego i instytucji kultury

Beneficjentami priorytetu „Turystyka i Kultura” w działaniach 6.1, 6.2, 6.3 oraz 6.4. mogą być:

- jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia,
- administracja rządowa,
- szkoły wyższe,
- instytucje kultury,
- PGL Lasy Państwowe i jego jednostki organizacyjne,
- kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych,
- organizacje pozarządowe.

Priorytet 9 „Odnowa zdegradowanych obszarów miejskich na terenie Dolnego Śląska („Miasta”)

Celem realizacji priorytetu jest przeciwdziałanie marginalizacji obszarów miast województwa dolnośląskiego, na których nasilają się negatywne zjawiska społeczne i ekonomiczne oraz ulega degradacji stan fizyczny przestrzeni. Działania podjęte w ramach priorytetu prowadzić będą do odnowy najbardziej zdegradowanych obszarów miejskich oraz wzmocnienia struktur społeczno-ekonomicznych. Wsparcie udzielone zostanie w szczególności na zintegrowane rozwiązania traktujące kompleksowo problemy gospodarcze, społeczne i środowiskowe.

Celem **działania 9.1 Odnowa zdegradowanych obszarów miejskich w miastach powyżej 10 tys. mieszkańców** jest odnowa zdegradowanych obszarów miejskich w miastach województwa dolnośląskiego liczących powyżej 10 tysięcy mieszkańców.

W ramach działania 9.1. realizowane są inwestycje w dziedzinie mieszkalnictwa dotyczące m.in. renowacji części wspólnych wielorodzinnych budynków mieszkalnych, tj.: odnowienie następujących głównych elementów konstrukcji budynku: dachu, elewacji zewnętrznej, stolarki okiennej i drzwiowej, klatki schodowej, korytarzy wewnętrznych/

zewnętrznych, wejścia i elementy jego konstrukcji zewnętrznej, windy, instalacje techniczne budynku, działania w zakresie oszczędności energetycznej. Projekty zgłoszone do realizacji powinny być uwzględnione w Lokalnych Programach Rewitalizacji.

Beneficjentami działania 9.1. mogą być:

- beneficjenci wymienieni w Priorytetach: 2 „Społeczeństwo informacyjne”, 3 „Transport”, 4 „Środowisko i bezpieczeństwo ekologiczne”, 5 „Energetyka”, 6 „Turystyka i Kultura”, 7 „Edukacja” w zakresie projektów wskazanych w tych priorytetach,
- jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia,
- jednostki organizacyjne jst posiadające osobowość prawną,
- spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe,
- towarzystwa budownictwa społecznego,
- podmioty działające w zakresie pomocy społecznej,
- organizacje pozarządowe,
- samorządy gospodarcze i zawodowe oraz związki zawodowe.

Minimalna całkowita wartość projektu wynosi 100.000 zł. Poziom dofinansowania dla projektów nie objętych pomocą publiczną wynosi max 70%, a dla projektów objętych pomocą publiczną – zgodnie z zasadami pomocy publicznej.

Celem **działania 9.2 Wsparcie dla przedsięwzięć w zakresie mieszkalnictwa w miastach poniżej 10 tys. mieszkańców** jest poprawa warunków mieszkaniowych w miastach województwa dolnośląskiego liczących poniżej 10 tysięcy mieszkańców.

W ramach działania realizowane są inwestycje w dziedzinie mieszkalnictwa dotyczące renowacji części wspólnych wielorodzinnych budynków mieszkalnych oraz przedsięwzięcia z zakresu współpracy międzynarodowej i międzyregionalnej w celu zapewnienia wymiany dobrych praktyk oraz doświadczeń. Wszystkie projekty planowane do realizacji muszą być ujęte w ramach Lokalnych Programów Rewitalizacji.

Beneficjentami działania 9.2. mogą być:

- jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia,
- jednostki organizacyjne jst posiadające osobowość prawną,
- spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe,
- towarzystwa budownictwa społecznego,
- podmioty działające w zakresie pomocy społecznej,
- organizacje pozarządowe.

Minimalna całkowita wartość projektu wynosi 100.000 zł. Poziom dofinansowania dla projektów nie objętych pomocą publiczną wynosi max 70%, a dla projektów objętych pomocą publiczną – zgodnie z zasadami pomocy publicznej.

Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa

Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa Oddział w Kłodzku
57-300 Kłodzko
ul. Harcerzy 6
Tel./fax (74) 865 84 63
Tel. (74) 865 31 74
e-mail: dolnoslaski@arimr.gov.pl
www.arimr.gov.pl

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007-2013

Działanie: Odnowa i rozwój wsi

Jako cel realizacji działania przyjęto poprawę jakości życia na obszarach wiejskich przez zaspokojenie potrzeb społecznych i kulturalnych mieszkańców wsi oraz promowanie obszarów wiejskich. Umożliwi to rozwój tożsamości społecznej wiejskiej, zachowanie dziedzictwa kulturowego i specyfiki obszarów wiejskich oraz wpłynie na wzrost atrakcyjności turystycznej i inwestycyjnej obszarów wiejskich.

W ramach działania realizowane będą m.in. przedsięwzięcia polegające na:

- a) budowie, przebudowie, remoncie lub wyposażeniu obiektów pełniących funkcje publiczne, społeczno-kulturalne, rekreacyjne i sportowe, a także służących promocji obszarów wiejskich, w tym propagowaniu i zachowaniu dziedzictwa historycznego, tradycji, sztuki oraz kultury,
- b) kształtowaniu obszaru przestrzeni publicznej,
- c) budowie, remoncie lub przebudowie infrastruktury związanej z rozwojem funkcji turystycznych, sportowych lub społeczno-kulturalnych,
- d) zakupie obiektów charakterystycznych dla tradycji budownictwa w danym regionie, w tym budynków będących zabytkami, z przeznaczeniem na cele publiczne,
- e) odnawianiu, eksponowaniu lub konserwacji lokalnych pomników historycznych, budynków będących zabytkami lub miejsc pamięci,
- f) kultywowaniu tradycji społeczności lokalnej oraz tradycyjnych zawodów.

Beneficjentami działania mogą być:

- gminy, instytucje kultury, dla której organizatorem jest jednostka samorządu terytorialnego,

- kościoły lub inne związki wyznaniowe,
- organizacje pozarządowe mające status organizacji pożytku publicznego (w rozumieniu ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie).

Maksymalny poziom dofinansowania ze środków EFRR wynosi 75%, natomiast maksymalna wartość projektu, co do zasady, wynosi 500.000 zł, minimalna wartość projektu nie może być niższa niż 25.000 zł. Projekty mogą być realizowane w miejscowościach do 5.000 mieszkańców i powinny się wpisywać w zakres Planu Odnowy Miejscowości.

8. Podsumowanie

Założeniem opracowania *Programu opieki nad zabytkami Miasta i Gminy Stronie Śląskie* jest istotna poprawa stanu zasobów dziedzictwa kulturowego poprzez określenie działań edukacyjnych kierowanych do mieszkańców gminy, organizacyjnych i finansowych kierowanych na elementy dziedzictwa kulturowego oraz upowszechnienie w świadomości społeczeństwa gminy potrzeb i zasad ochrony środowiska kulturowego.

Obowiązek sporządzenia gminnego programu opieki nad zabytkami wynika z art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Wójt (burmistrz, prezydent miasta) powinien sporządzić na okres 4 lat gminny program opieki nad zabytkami.

Podstawowym aktem prawnym regulującym zasady ochrony zabytków i opieki nad zabytkami w Polsce jest *ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*. Zgodnie z art. 5 ustawy, opieka nad zabytkiem sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza polega, w szczególności, na zapewnieniu warunków:

- naukowego badania i dokumentowania zabytku,
- prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku,
- zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie,
- korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości,
- popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.

Przy opracowaniu *Programu opieki nad zabytkami Miasta i Gminy Stronie Śląskie* uwzględniono zapisy dokumentów na poziomie krajowym (*Narodowa Strategia Rozwoju*

Kultury 2004-2013, tezy do opracowania krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami), wojewódzkim (*Strategia rozwoju województwa dolnośląskiego do 2020, Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego na lata 2007-2013, Plan zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego, Program rozwoju turystyki dla województwa dolnośląskiego, Program Opieki nad zabytkami Województwa Dolnośląskiego 2007-2011*) oraz powiatowym (*Plan rozwoju lokalnego powiatu kłodzkiego, Strategia rozwoju powiatu kłodzkiego na lata 2008-2015*).

Program opieki nad zabytkami Miasta i Gminy Stronie Śląskie na lata 2010-2013 jest zgodny z celami, zasadami i kierunkami wyznaczonymi przez krajowe, wojewódzkie i powiatowe dokumenty programowe.

Rejestr zabytków województwa dolnośląskiego jest prowadzony przez Dolnośląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków we Wrocławiu (Dolnośląski Wojewódzki Konserwator Zabytków, ul. Władysława Łokietka 11, Wrocław). W rejestrze zabytków nieruchomych województwa dolnośląskiego według stanu na 31 grudnia 2008 r. znajdowało się 10 obiektów z terenu Miasta i Gminy Stronie Śląskie. Do wojewódzkiej ewidencji zabytków województwa dolnośląskiego wpisanych zostało 328 obiektów z terenu Miasta i Gminy Stronie Śląskie (z uwzględnieniem obiektów wpisanych do rejestru zabytków województwa dolnośląskiego).

Na podstawie analizy szans i zagrożeń występujących w otoczeniu oraz mocnych i słabych stron gminy, zdefiniowano następujące priorytety działań w zakresie opieki nad zabytkami Miasta i Gminy Stronie Śląskie:

1. Uwzględnienie dziedzictwa kulturowego jako elementu rozwoju Miasta i Gminy.
2. Ochrona i kształtowanie krajobrazu kulturowego.
3. Dokumentacja i promocja oraz edukacja w zakresie dziedzictwa kulturowego gminy.

Jako kierunki działań realizacji *Programu opieki nad zabytkami Miasta i Gminy Stronie Śląskie* w ramach przyjętych priorytetów uznano:

1. Uwzględnienie ochrony obiektów zabytkowych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego i kontrola ich realizacji.
2. Ochronę i odnowę obiektów zabytkowych.
3. Promocję i popularyzację dziedzictwa kulturowego.
4. Edukację w zakresie ochrony dóbr kultury.

W *Programie* określono szczegółowe zadania w ramach realizacji postawionych celów wraz z koncepcją procesu monitoringu, a także wskazano potencjalne źródła

finansowania zadań z zakresu opieki nad zabytkami ze środków Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków we Wrocławiu, Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego na lata 2007-2013 oraz Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa.

9. Źródła danych

1. „Dolny Śląsk”, red. Wojciech Wrzesiński, Wrocław, 2006
2. „Jaskinia Niedźwiedzia w Kletnie”, red. Wojciech Ciężkowski, Wrocław, 2006
3. „Słownik geografii turystycznej Sudetów”, t. 16 i t. 17, red. M. Staffa, Warszawa, Kraków, 1993
4. „Stronie Śląskie i jego wsie gminne” red. Andrzej Janicki, Bronisław Piechnik, Jacek M. Rybczyński, Stronie Śląskie, 1998
5. Bank Danych Regionalnych, www.stat.gov.pl
6. Biuletyn Informacji turystycznej powiatu kłodzkiego, www.bip.powiat.klodzko.pl
7. Dokumentacja fotograficzna wykonana w trakcie wizji lokalnych przez zespół WGS84 Polska Sp. z o.o.
8. Gminna Ewidencja Zabytków Miasta i Gminy Stronie Śląskie
9. Marcinek Kazimierz: „Ziemia Kłodzka”, Prorok, Wrocław
10. Martynowski Zbigniew, Mazurski Krzysztof R. „Sudety, Ziemia Kłodzka i Góry Opawskie”, Warszawa, 1978
11. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla miasta i gminy Stronie Śląskie, 2006
12. Migoń Piotr: „Ziemia Kłodzka”, Wrocław, 2001
13. Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004-2013, Warszawa, 2004
14. Narodowy Program Kultury „Ochrona Zabytków i Dziedzictwa Kulturowego” na lata 2004-2013, Warszawa, 2004
15. Oficjalny serwis Gminy Stronie Śląskie, www.stronie.pl
16. Pilch Józef „Leksykon zabytków architektury Dolnego Śląska”, Warszawa, 2004
17. Plan zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego, 2002
18. Prezentacja multimedialna zawierająca rys historyczny Gminy oraz opis głównych atrakcji turystycznych, Wydawca: Urząd Miejski w Stroniu Śląskim
19. Program Opieki nad Zabytkami Województwa Dolnośląskiego 2007-2011, Wrocław MMVI
20. Program rozwoju turystyki dla województwa dolnośląskiego, Wrocław, 2005
21. Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego na lata 2007-2013, 2007
22. Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 14 maja 2004 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków z 14 maja 2004, Dz.U. Nr 124, poz. 1305
23. Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 14 maja 2004 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków z 14 maja 2004, Dz.U. Nr 124, poz. 1305
24. Rybka-Ceglecka Iwona: „Studium środowiska kulturowego gminy Stronie Śląskie”,

Wrocław, 1996

25. Strategia Rozwoju Gminy Stronie Śląskie, Stronie Śląskie, listopad 2004
26. Strategia Rozwoju Powiatu Kłodzkiego na lata 2008-2015, Kłodzko, maj 2008
27. Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego do 2020, Wrocław, listopad 2005
28. Strona internetowa powiatu kłodzkiego, www.powiat.klodzko.pl
29. Tomaszewski Konrad: „Stronie Śląskie zaprasza”, Stronie Śląskie, 2000
30. Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, Dz.U. Nr 162, poz. 1568 z późn. zm.
31. Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, Dz.U. Nr 162, poz. 1568 z późn. zm.
32. Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, Dz.U. z 2001 r. Nr 142 poz. 1591 z późn. zm.
33. Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, Dz.U. z 2001 r. Nr 142 poz.1591 z późn. zm.
34. Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020, Warszawa, 2005
35. Wykaz obiektów objętych wojewódzką ewidencją zabytków, przekazany przez Gminę Stronie Śląskie
36. Wykaz obiektów wpisanych do Rejestru Zabytków Nieruchomych Województwa Dolnośląskiego według stanu na 31 grudnia 2008 r.

Załącznik nr 1

Zabytki ujęte w wojewódzkiej ewidencji zabytków

Lp.	Miejscowość	Ulica	Nr	Obiekt
1	Bielice		1	dom mieszkalny
2	Bielice		2	dom mieszkalno-gospodarczy
3	Bielice		3	dom mieszkalny
4	Bielice		7	dom mieszkalno-gospodarczy
5	Bielice		8	dom mieszkalno-gospodarczy
6	Bielice		10	dom mieszkalno-gospodarczy
7	Bielice		11	dom mieszkalny
8	Bielice		12	dom mieszkalny
9	Bielice		12	budynek gospodarczy
10	Bielice		13	dom mieszkalny
11	Bolesławów		na północnym stoku góry Zawada	Ogrójec
12	Bolesławów		Rynek	pomnik św. Franciszka Ksawerego
13	Bolesławów			cmentarz przykościelny
14	Bolesławów			kaplica cmentarna
15	Bolesławów		1	dom mieszkalny
16	Bolesławów		2	dom mieszkalny
17	Bolesławów		3	dom mieszkalny
18	Bolesławów		4	dom mieszkalny
19	Bolesławów		5	dom mieszkalny
20	Bolesławów		6	dom mieszkalny
21	Bolesławów		7	dom mieszkalny
22	Bolesławów		10	dom mieszkalny
23	Bolesławów		11	ośrodek szkoleniowo-wypoczynkowy przemysłu drzewnego
24	Bolesławów		13	dom mieszkalny
25	Bolesławów		14	dom mieszkalny
26	Bolesławów		14 i 15	rzeźba - św. Jan Nepomucen
27	Bolesławów		15	dom mieszkalny
28	Bolesławów		16	dom mieszkalny
29	Bolesławów		17	dom mieszkalny
30	Bolesławów		19	dom mieszkalny
31	Bolesławów		20	dom mieszkalny
32	Bolesławów		21	dom mieszkalny
33	Bolesławów		23	dom mieszkalny
34	Bolesławów		24	dom mieszkalny
35	Bolesławów		25	dom mieszkalny
36	Bolesławów		26	dom mieszkalny
37	Bolesławów		27	dom mieszkalny
38	Bolesławów		30	dom mieszkalny
39	Bolesławów		31	dom mieszkalny
40	Bolesławów		37	dom mieszkalny
41	Bolesławów		40	dom mieszkalny
42	Bolesławów		41	szkoła
43	Goszów		2	dom mieszkalno-gospodarczy

Lp.	Miejscowość	Ulica	Nr	Obiekt
44	Goszów		3	dom mieszkalno-gospodarczy
45	Goszów		4	dom mieszkalny
46	Goszów		7	dom mieszkalno-gospodarczy
47	Goszów		8	dom mieszkalny
48	Goszów		11	dom mieszkalno-gospodarczy
49	Goszów		13	dom mieszkalno-gospodarczy
50	Goszów		14	dom mieszkalno-gospodarczy
51	Goszów		14	budynek gospodarczy
52	Goszów		18	budynek gospodarczy
53	Goszów		20	dom mieszkalno-gospodarczy
54	Goszów		21	dom mieszkalno-gospodarczy
55	Goszów		obok nr 21	kapliczka przydrożna
56	Goszów		22	dom mieszkalno-gospodarczy
57	Goszów		24	dom mieszkalno-gospodarczy
58	Goszów		25	dom mieszkalno-gospodarczy
59	Goszów		29	dom mieszkalny
60	Goszów		30	dom mieszkalny
61	Janowa Góra		4	dom mieszkalny
62	Kamienica		1	kapliczka przydrożna
63	Kamienica		3	dom mieszkalny
64	Kamienica		9	dom mieszkalno-gospodarczy
65	Kamienica		10	dom mieszkalno-gospodarczy
66	Kamienica		10-11	kapliczka przydrożna
67	Kamienica		11	dom mieszkalno-gospodarczy
68	Kamienica		13	dom mieszkalno-gospodarczy
69	Kamienica		13	stodoła
70	Kamienica		16	dom mieszkalno-gospodarczy
71	Kletno		1	dom mieszkalny
72	Kletno		2	dom mieszkalny
73	Kletno		3	dom mieszkalny
74	Kletno		4	dom mieszkalny
75	Kletno		5	dom mieszkalno-gospodarczy
76	Kletno		6	dom mieszkalno-gospodarczy
77	Kletno		7	dom mieszkalny
78	Kletno		8	dom mieszkalny
79	Kletno		naprzeciwko nr 8	kapliczka przydrożna
80	Kletno		10	dom mieszkalny
81	Kletno		11	dom mieszkalno-gospodarczy
82	Kletno		12	dom mieszkalno-gospodarczy
83	Kletno		13	dom mieszkalny
84	Kletno		15	dom mieszkalno-gospodarczy
85	Kletno		16	dom mieszkalny
86	Młynowiec		1	kapliczka słupowa
87	Młynowiec		5	dom mieszkalny
88	Młynowiec		10	dom mieszkalno-gospodarczy
89	Nowa Morawa		1	dom mieszkalno-gospodarczy
90	Nowa Morawa		3	dom mieszkalno-gospodarczy
91	Nowa Morawa		4	dom mieszkalno-gospodarczy

Lp.	Miejscowość	Ulica	Nr	Obiekt
92	Nowa Morawa		8	dom mieszkalny
93	Nowa Morawa		13	dom mieszkalny
94	Nowa Morawa		15	dom mieszkalny
95	Nowa Morawa		17	dom mieszkalno-gospodarczy
96	Nowy Gieraltów			kaplica przybramna przy kościele
97	Nowy Gieraltów			mur kościelny z bramą
98	Nowy Gieraltów			cmentarz przykościelny
99	Nowy Gieraltów		1	dom mieszkalno-gospodarczy
100	Nowy Gieraltów		2	dom mieszkalny
101	Nowy Gieraltów		3	dom wypoczynkowy - Energomontażowiec
102	Nowy Gieraltów		5	dom mieszkalny
103	Nowy Gieraltów		5	stodoła w zespole
104	Nowy Gieraltów		5	budynek gospodarczy w zespole
105	Nowy Gieraltów		6	dom mieszkalny
106	Nowy Gieraltów		7	dom mieszkalny
107	Nowy Gieraltów		9	dom mieszkalno-gospodarczy
108	Nowy Gieraltów		między nr 11 i 13	kapliczka przydrożna
109	Nowy Gieraltów		12	dom mieszkalny
110	Nowy Gieraltów		16	dom mieszkalny
111	Nowy Gieraltów		17	dom mieszkalno-gospodarczy
112	Nowy Gieraltów		20	dom mieszkalny
113	Nowy Gieraltów		20	stodoła w zespole
114	Nowy Gieraltów		21	dom mieszkalno-gospodarczy
115	Nowy Gieraltów		22	Zakładowy Ośrodek Wczasowy "Łabędzianka
116	Nowy Gieraltów		26	dom mieszkalny
117	Nowy Gieraltów		26	budynek gospodarczy w zespole
118	Janowa Góra			cmentarz przykościelny
119	Sienna			kaplica cmentarna
120	Sienna			cmentarz przykościelny
121	Sienna			kapliczka przydrożna
122	Sienna		1	dom mieszkalny
123	Sienna		1a	dom mieszkalno-gospodarczy
124	Sienna		3	dom mieszkalny
125	Sienna		5	dom mieszkalny
126	Sienna		7	dom mieszkalny
127	Stara Morawa		1	dom mieszkalny
128	Stara Morawa		2	dom mieszkalno-gospodarczy
129	Stara Morawa		11	dom mieszkalny
130	Stara Morawa		12	dom mieszkalny
131	Stara Morawa		13	dom mieszkalno-gospodarczy
132	Stara Morawa		14	dom mieszkalny
133	Stara Morawa		15	dom mieszkalno-gospodarczy
134	Stara Morawa		18	dom mieszkalny
135	Stara Morawa		19	dom mieszkalny
136	Stara Morawa		20	dom mieszkalny
137	Stara Morawa		22	dom mieszkalno-gospodarczy
138	Stara Morawa		23	dom mieszkalny
139	Stary Gieraltów		obok nr 7	kaplica przydrożna

Lp.	Miejscowość	Ulica	Nr	Obiekt
140	Stary Gieraltów		8	dom mieszkalny
141	Stary Gieraltów		9	dom mieszkalny
142	Stary Gieraltów		9	budynek gospodarczy w zespole
143	Stary Gieraltów		11	dom mieszkalno-gospodarczy
144	Stary Gieraltów		obok nr 11	krzyż kamienny
145	Stary Gieraltów		12	dom mieszkalny
146	Stary Gieraltów		13	dom mieszkalno-gospodarczy
147	Stary Gieraltów		13	kapliczka słupowa
148	Stary Gieraltów		14	szkoła podstawowa
149	Stary Gieraltów		17	dom mieszkalny
150	Stary Gieraltów		obok nr 18	kaplica przydrożna
151	Stary Gieraltów		22	dom mieszkalno-gospodarczy
152	Stary Gieraltów		26	dom mieszkalny
153	Stary Gieraltów		27	dom mieszkalny
154	Stary Gieraltów		29	dom mieszkalno-gospodarczy
155	Stary Gieraltów		33	dom mieszkalno-gospodarczy
156	Stary Gieraltów		34	dom mieszkalny
157	Stary Gieraltów		35	dom mieszkalno-gospodarczy
158	Stary Gieraltów		36	dom mieszkalno-gospodarczy
159	Stary Gieraltów		37	dom mieszkalno-gospodarczy
160	Stary Gieraltów		40	dom mieszkalny
161	Stary Gieraltów		41	dom mieszkalny
162	Stary Gieraltów		obok nr 46	kapliczka przydrożna
163	Stary Gieraltów		49c	dom mieszkalny "Jaś"
164	Stary Gieraltów		49d	dom mieszkalny "Małgosia"
165	Stary Gieraltów		50	dom mieszkalno-gospodarczy
166	Stary Gieraltów		58	dom mieszkalno-gospodarczy
167	Stary Gieraltów		59	dom mieszkalno-gospodarczy
168	Stary Gieraltów		59	stodoła w zespole
169	Stary Gieraltów		61	dom mieszkalny
170	Stary Gieraltów		63	budynek gospodarczy
171	Stary Gieraltów		64	dom mieszkalno-gospodarczy
172	Stary Gieraltów		66	dom mieszkalno-gospodarczy
173	Stary Gieraltów		75	dom mieszkalny
174	Stary Gieraltów		76	dom mieszkalno-gospodarczy
175	Stary Gieraltów		78	dom mieszkalno-gospodarczy
176	Stary Gieraltów		79	dom mieszkalno-gospodarczy
177	Stary Gieraltów		84	dom mieszkalno-gospodarczy
178	Stary Gieraltów		86	dom mieszkalno-gospodarczy
179	Stary Gieraltów		87	dom mieszkalny
180	Stary Gieraltów		88	kapliczka przydrożna
181	Stary Gieraltów		89	dom mieszkalny
182	Stary Gieraltów		91	dom mieszkalny
183	Strachocin		1	dom mieszkalny
184	Strachocin		3	dom mieszkalny
185	Strachocin		4	dom mieszkalny
186	Strachocin		11	dom mieszkalny
187	Strachocin		13	dom mieszkalno-gospodarczy

Lp.	Miejscowość	Ulica	Nr	Obiekt
188	Strachocin		14	dom mieszkalny
189	Strachocin		23	dom mieszkalno-gospodarczy
190	Strachocin		między nr 23 i 25	kapliczka przydrożna
191	Strachocin		25	dom mieszkalno-gospodarczy
192	Strachocin		między nr 25 i 26	kapliczka przydrożna
193	Strachocin		26	dom mieszkalno-gospodarczy
194	Strachocin		29	dom mieszkalno-gospodarczy
195	Strachocin		30	dom mieszkalno-gospodarczy
196	Strachocin		30	stodoła w zespole
197	Strachocin		30	budynek gospodarczy w zespole
198	Strachocin		30	budynek gospodarczy w zespole
199	Strachocin		31	dom mieszkalno-gospodarczy
200	Strachocin		34	stodoła
201	Strachocin		35	dom mieszkalno-gospodarczy
202	Strachocin		37	kapliczka przydrożna
203	Strachocin		38	dom mieszkalno-gospodarczy
204	Strachocin		38	dom mieszkalno-gospodarczy
205	Strachocin		38	stodoła w zespole
206	Strachocin		40	dom mieszkalny
207	Strachocin		42	dom mieszkalny
208	Stronie Śląskie	Dolna		wodociągowa wieża ciśnień w zespole dworca
209	Stronie Śląskie	Dolna	1	dom mieszkalny
210	Stronie Śląskie	Dolna	4	dom mieszkalny
211	Stronie Śląskie	Dolna	5	dom mieszkalny
212	Stronie Śląskie	Dolna	9	dom mieszkalno-gospodarczy
213	Stronie Śląskie	Dolna	12	dom mieszkalny
214	Stronie Śląskie	Dolna	13	dom mieszkalno-gospodarczy
215	Stronie Śląskie	Dolna	15	dom mieszkalny
216	Stronie Śląskie	Dolna	18	dom mieszkalno-gospodarczy
217	Stronie Śląskie	Dolna	20	dom mieszkalny
218	Stronie Śląskie	Dolna	22	dom mieszkalny
219	Stronie Śląskie	Dolna	27	dom mieszkalno-gospodarczy
220	Stronie Śląskie			Kapliczka przybramna przy kościele parafialnym
221	Stronie Śląskie			kaplica na cmentarzu parafialnym
222	Stronie Śląskie			cmentarz parafialny
223	Stronie Śląskie		obok Woj. Szpitala dla Nerwowo i Psychicznie Chorych	cmentarz szpitalny
224	Stronie Śląskie	Hutnicza	12	budynek administracyjny w zespole Huty Szkła "Violetta"
225	Stronie Śląskie	Hutnicza	12	remiza strażacka w zespole Huty Szkła "Violetta"
226	Stronie Śląskie	Hutnicza	12	budynek produkcyjny w zespole Huty Szkła "Violetta"
227	Stronie Śląskie	Hutnicza	12	budynek wytopu masy szklanej w zespole Huty Szkła "Violetta"
228	Stronie Śląskie	Hutnicza	12	ujęcie wody w zespole Huty Szkła "Violetta"
229	Stronie Śląskie	Kościelna		cmentarz przykościelny
230	Stronie Śląskie	Kościelna	1	dom mieszkalny

Lp.	Miejscowość	Ulica	Nr	Obiekt
231	Stronie Śląskie	Kościelna	3	plebania
232	Stronie Śląskie	Kościelna	9	dom mieszkalny
233	Stronie Śląskie	Kościelna	12	szkoła podstawowa
234	Stronie Śląskie	Kościuszki	13	dom mieszkalny
235	Stronie Śląskie	Kościuszki	17	dom mieszkalny
236	Stronie Śląskie	Kościuszki	18	dworzec kolejowy
237	Stronie Śląskie	Kościuszki	18	magazyn w zespole dworca
238	Stronie Śląskie	Kościuszki	20	ZSZ Huty Szkła Kryształowego "VIOLETTA"
239	Stronie Śląskie	Kościuszki	22	dom mieszkalny
240	Stronie Śląskie	Kościuszki	25	dom mieszkalny
241	Stronie Śląskie	Kościuszki	27	willa
242	Stronie Śląskie	Kościuszki	29	dom mieszkalny
243	Stronie Śląskie	Kościuszki	33	dom mieszkalny
244	Stronie Śląskie	Kościuszki	34	dom mieszkalny
245	Stronie Śląskie	Kościuszki	35	dom mieszkalny
246	Stronie Śląskie	Kościuszki	37	dom mieszkalny
247	Stronie Śląskie	Kościuszki	38	dom mieszkalny
248	Stronie Śląskie	Kościuszki	39	dom mieszkalny
249	Stronie Śląskie	Kościuszki	40	dom mieszkalny
250	Stronie Śląskie	Kościuszki	41	dom mieszkalny
251	Stronie Śląskie	Kościuszki	42	dom mieszkalny
252	Stronie Śląskie	Kościuszki	44	dom mieszkalny
253	Stronie Śląskie	Kościuszki	47	dom mieszkalny
254	Stronie Śląskie	Kościuszki	48	dom mieszkalny
255	Stronie Śląskie	Kościuszki	49	dom mieszkalny
256	Stronie Śląskie	Kościuszki	50	dom mieszkalny
257	Stronie Śląskie	Kościuszki	53	dom mieszkalny
258	Stronie Śląskie	Kościuszki	54	dom mieszkalny
259	Stronie Śląskie	Kościuszki	55	pałac
260	Stronie Śląskie	Kościuszki	60	dom mieszkalny
261	Stronie Śląskie	Kościuszki	64	dom mieszkalny
262	Stronie Śląskie	Kościuszki	66	dom mieszkalny
263	Stronie Śląskie	Kościuszki	66	budynek gospodarczy z częścią mieszkalno-gospodarczą
264	Stronie Śląskie	Kościuszki	68	dom mieszkalny
265	Stronie Śląskie		róg ul. Kościuszki i Sportowej	kapliczka słupowa
266	Stronie Śląskie	Mickiewicza	1	dom mieszkalny
267	Stronie Śląskie	Mickiewicza	2	dom mieszkalny
268	Stronie Śląskie	Mickiewicza	3	dom mieszkalny
269	Stronie Śląskie	Mickiewicza	5	dom mieszkalny
270	Stronie Śląskie	Mickiewicza	6	dom mieszkalny
271	Stronie Śląskie	Mickiewicza	9	dom mieszkalny
272	Stronie Śląskie	Mickiewicza	11	dom mieszkalny
273	Stronie Śląskie	Mickiewicza	12	dom mieszkalny
274	Stronie Śląskie	Mickiewicza	13	dom mieszkalny
275	Stronie Śląskie	Mickiewicza	16	dom mieszkalny
276	Stronie Śląskie	Mickiewicza	18	dom mieszkalny
277	Stronie Śląskie	Mickiewicza	19	dom mieszkalny
278	Stronie Śląskie	Mickiewicza	20	dom mieszkalny

Lp.	Miejscowość	Ulica	Nr	Obiekt
279	Stronie Śląskie	Mickiewicza	22	dom mieszkalny
280	Stronie Śląskie	Mickiewicza	23	dom mieszkalno-gospodarczy
281	Stronie Śląskie	Mickiewicza	24	dom mieszkalny
282	Stronie Śląskie	Mickiewicza	28	dom mieszkalny
283	Stronie Śląskie	Mickiewicza	31	dom mieszkalny
284	Stronie Śląskie	Mickiewicza	33	dom mieszkalny
285	Stronie Śląskie	Mickiewicza	36	dom mieszkalny
286	Stronie Śląskie	Mickiewicza	37	dom mieszkalno-gospodarczy
287	Stronie Śląskie	Mickiewicza	46	dom mieszkalny
288	Stronie Śląskie	Mickiewicza	50	dom mieszkalno-gospodarczy
289	Stronie Śląskie	Nabrzeżna	5	dom mieszkalny
290	Stronie Śląskie	Nabrzeżna	10	dom mieszkalny
291	Stronie Śląskie	Nabrzeżna	12	dom mieszkalny
292	Stronie Śląskie	Nabrzeżna	20	dom mieszkalny
293	Stronie Śląskie	Nabrzeżna	32	dom mieszkalny
294	Stronie Śląskie	Nabrzeżna	34	dom mieszkalny
295	Stronie Śląskie	Polna	3	dom mieszkalno-gospodarczy
296	Stronie Śląskie	Polna	6	dom mieszkalno-gospodarczy
297	Stronie Śląskie	Polna	8	dom mieszkalno-gospodarczy
298	Stronie Śląskie	Sportowa	1	dom mieszkalny
299	Stronie Śląskie	Sportowa	2	dom mieszkalny
300	Stronie Śląskie	Studencka	2	dom mieszkalny
301	Stronie Śląskie	Szkolna	1	dom mieszkalny
302	Stronie Śląskie	Szkolna	2	dom mieszkalny
303	Stronie Śląskie	Turystyczna	4	dom mieszkalno-gospodarczy
304	Stronie Śląskie	Turystyczna	6	dom mieszkalno-gospodarczy
305	Stronie Śląskie	Turystyczna	8	dom mieszkalno-gospodarczy (stajnia)
306	Stronie Śląskie	Turystyczna	10	dom mieszkalny
307	Stronie Śląskie	Turystyczna	10	stodoła w zespole
308	Stronie Śląskie	Turystyczna	12	stodoła
309	Stronie Śląskie	Turystyczna	16	dom mieszkalny
310	Stronie Śląskie	Turystyczna	20	dom mieszkalny
311	Stronie Śląskie	Zielona	2	dom mieszkalno-gospodarczy
312	Stronie Śląskie- Wieś		1	dom mieszkalny
313	Stronie Śląskie- Wieś		8	kapliczka przydrożna
314	Stronie Śląskie- Wieś		8	dom mieszkalno-gospodarczy
315	Stronie Śląskie- Wieś		12	dom mieszkalno-gospodarczy
316	Stronie Śląskie- Wieś		13	dom mieszkalno-gospodarczydom
317	Stronie Śląskie- Wieś		21	dom mieszkalno-gospodarczy
318	Stronie Śląskie- Wieś		25	dom mieszkalny
319	Stronie Śląskie- Wieś		46	dom mieszkalny
320	Stronie Śląskie- Wieś		pomiędzy nr 46 i 48	kapliczka przydrożna
321	Stronie Śląskie- Wieś		48	dom mieszkalno-gospodarczy
322	Stronie Śląskie- Wieś		49	stodoła

Lp.	Miejscowość	Ulica	Nr	Obiekt
323	Stronie Śląskie- Wieś		50	dom mieszkalno-gospodarczy
324	Stronie Śląskie- Wieś		51	dom mieszkalny
325	Stronie Śląskie- Wieś		53	dom mieszkalny
326	Stronie Śląskie- Wieś		54	dom mieszkalny
327	Stronie Śląskie- Wieś		57	dom mieszkalny
328	Stronie Śląskie- Wieś		59	kapliczka przydrożna